

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра обліку і аудиту

(повне найменування кафедри)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»**

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ
КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ТОРГІВЕЛЬНИХ
МЕРЕЖАХ**

спеціальність 071 Облік і оподаткування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Облік і оподаткування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
групи ОПм-21
Дроздов Олександр Валерійович

(підпис)

Керівник:
к.е.н., доцент
Зеленко Сергій Володимирович

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 2023 р.

к.е.н., доцент

Гарант освітньої програми:

Жураковська Ірина Володимрівна

(підпис)

Луцьк – 2023 рік

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра обліку і аудиту

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

Освітня програма: ОП «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувача кафедри

_____ к.е.н., доцент Оксана НУЖНА

«___» _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ДРОЗДОВУ Олександр Валерійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Організація обліку та контролю капітальних інвестицій в торгівельних мережах

Керівник роботи: Зеленко Сергій Володимирович к.е.н., доцент

затверджені наказом закладу вищої освіти від «10» січня 2023 року № 24/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 09 грудня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи. Нормативно-правові акти з регулювання питань обліку, оподаткування та контролю за темою дослідження, наукова література, посібники, статистичні довідники, первинні і зведені бухгалтерські документи, фінансова і статистична звітність за 2020-2022 роки.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ТОРГІВЕЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

1.1. Економічна сутність капітальних інвестицій як об'єкта організації обліку та контролю

1.2. Нормативно-правове забезпечення організації обліку та контролю капітальних інвестицій

1.3. Організація обліку та контролю капітальних інвестицій в наукових дослідженнях

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТОРГІВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖИ

2.1. Динаміка капітального інвестування в Україні

2.2. Організація обліку капітальних інвестицій на підприємстві

2.3. Організація контролю капітальних інвестицій торговельного підприємства

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу:

1. Мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження
2. Наукова новизна одержаних результатів
3. Основні акценти ідентифікації капітальних інвестицій в наукових дослідженнях
4. Авторська систематизація класифікаційних підходів капітальних інвестицій
5. Нормативно-правове забезпечення організації обліку та контролю капітальних інвестицій
6. Модель ідентифікації капітальних витрат для організації обліку та контролю
7. Динаміка капітального інвестування в Україні за 2010-2022 роки
8. Структура капітальних інвестицій за 2022 р. Графік документообігу капітальних інвестицій підприємства
9. Робочий план рахунків з обліку капітальних інвестицій. Організація внутрішнього контролю за капітальними витратами підприємства
10. Класифікатор витрат підприємства, які капіталізуються

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Зеленко С.В., доцент		
Розділ 2	Зеленко С.В., доцент		
Розділ 3	Зеленко С.В., доцент		
Нормоконтроль	Сидоренко Р.В., доцент		
Консультант з ЕОМ	Нужна О.А., доцент		

7. Дата видачі завдання 11 жовтня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Обґрунтування теми	до 11.10.2022 р.	
2	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	до 20.12.2022 р.	
3	Розділ 1	до 03.03.2023 р.	
4	Розділ 2	до 27.06.2023 р.	
5	Розділ 3	до 08.11.2023 р.	
6	Висновки	до 18.11.2023 р.	
7	Формування переліку джерел посилання	до 21.11.2023 р.	
8	Формування додатків	до 24.11.2023 р.	
9	Оформлення ілюстративного матеріалу	до 28.11.2023 р.	
10	Нормоконтроль	до 02.12.2023 р.	
11	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 07.12.2023 р.	
12	Представлення кваліфікаційної роботи до захисту	до 09.12.2023 р.	

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

(Дроздов О.В.) (прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

(Зеленко С.В.) (прізвище, ініціал)

АНОТАЦІЯ

Дроздов О.В. Організація обліку та контролю капітальних інвестицій в торгівельних мережах. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2023. 92 с.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків.

У першому розділі досліджено економічну сутність капітальних інвестицій, нормативно-правове забезпечення та наукові проблеми організації обліку і контролю в торгівельних мережах.

У другому розділі досліджено особливості організації обліку і контролю капітальних інвестицій в діяльності торгівельних підприємств, проаналізовано динаміку капітальних інвестицій в Україні.

У третьому розділі сформовано класифікатор капітальних витрат торгівельних мереж, бюджет капітальних витрат, розроблено етапи організації обліку та сформовано модель організації контролю капітальних інвестицій.

Основний зміст роботи викладено на 71 сторінці. Робота містить 11 таблиць, 11 рисунків, перелік джерел посилання із 76 найменувань та 8 додатків.

Результати розробок можуть бути застосовані в практичній діяльності підприємств, які здійснюють капітальні інвестиції.

Ключові слова: інвестиції, капітальні інвестиції, торгівельні мережі, організація обліку, організація контролю, вдосконалення обліку.

ANNOTATION

Drozdov O.V. Organization of accounting and control of capital investments in retail chains. Manuscript.

Master's qualification work of EP «Accounting and Taxation» specialty 071 Accounting and Taxation. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2023. 92 p.

The qualification work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of reference sources, and appendices.

In the first section, the economic essence of capital investments, regulatory and legal support and scientific problems of the organization of accounting and control in trade networks are investigated.

In the second section, examines the peculiarities of the organization of accounting and control of capital investments in the activities of trading enterprises, and analyzes the dynamics of capital investments in Ukraine.

In the third section a classifier of capital expenditures of trade networks, a budget of capital expenditures, stages of accounting organization were developed, and a model of the organization of control of capital investments was formed.

The main content of the work is presented on page 71. The work contains 11 tables, 11 figures, a list of reference sources with 76 titles and 8 appendices.

The results of the development can be applied in the practical activities of enterprises that make capital investments.

Keywords: investments, capital investments, trade networks, organization of accounting, organization of control, improvement of accounting.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

НП(с)БО	-	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку
ПДВ	-	Податок на додану вартість
ПКУ	-	Податковий кодекс України
МСФЗ	-	Міжнародні стандарти фінансової звітності
ЄС	-	Європейський Союз
ЗУ	-	Закон України
ТЗ	-	Транспортні засоби

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ТОРГІВЕЛЬНИХ МЕРЕЖАХ	13
1.1. Економічна сутність капітальних інвестицій як об'єкта організації обліку та контролю	13
1.2. Нормативно-правове забезпечення організації обліку та контролю капітальних інвестицій	21
1.3. Організація обліку та контролю капітальних інвестицій в наукових дослідженнях	28
Висновки до розділу 1	37
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТОРГІВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ	39
2.1. Динаміка капітального інвестування в Україні	39
2.2. Організація обліку капітальних інвестицій на підприємстві	46
2.3. Організація контролю капітальних інвестицій торговельного підприємства	52
Висновки до розділу 2	58
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА	60
Висновки до розділу 3	68
ВИСНОВКИ	69
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	72
ДОДАТКИ	81

ВСТУП

Актуальність теми. Торгівельні мережі постійно потребують модернізації своїх магазинів, застосовуючи нові технології, адаптуючись до вимог споживачів, підтримуючи актуальний дизайн і лояльність клієнтів. Капітальні інвестиції дозволяють їм розширюватися, відкривати нові магазини, займатися франчайзингом або виходити на нові ринки. Інвестиції у цифрові технології, автоматизацію, аналітику даних і електронну комерцію дозволяють оптимізувати операційні процеси, підвищувати ефективність і покращувати обслуговування клієнтів. Компанії змушені інвестувати в інновації, маркетинг та покращення клієнтського досвіду, щоб ефективно функціонувати в умовах жорсткої конкуренції.

Дослідження капітальних інвестицій у різних сферах діяльності здійснювали відомі вітчизняні та іноземні вчені: Бачинський В.І., Гавриловський О.С., Гуменюк А.Ф., Дідух О.В., Зеленко С.В., Ізмайлов Я.О., Крупка Я.Д., Куцик П.О., Остапчук Т. П., Партин Г.О., Радевич Т.В., Семенова С.М., Сергєєва Н.В., Снеткова А.В., Ярмолюк О. Ф. та ін.

Наявність дискусійних та недостатньо розроблених теоретичних і методичних питань організації обліку та контролю капітальних інвестицій зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи магістра, є актуальним, має наукову і практичну значимість.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота магістра виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Луцького національного технічного університету: «Інформаційний базис обґрунтування управлінських рішень: теорія, методика, практика» № 0123U101275 від 01.03.2023 року.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації обліку та контролю капітальних інвестицій торговельних мереж.

Для досягнення цілі визначено такі завдання:

- розкрити економічний зміст капітальних інвестицій як об’єкта організації обліку та контролю;
- дослідити нормативне забезпечення організації обліку та контролю капітальних інвестицій;
- висвітлити теоретичні засади організації бухгалтерського обліку та контролю капітальних інвестицій;
- проаналізувати динаміку капітальних інвестицій в Україні;
- дослідити стан організації обліку капітальних інвестицій в торговельних мережах;
- проаналізувати стан організації контролю капітальних інвестицій торговельних підприємств;
- вдосконалити організацію обліку та контролю капітального інвестування торговельних мереж.

Об’єктом дослідження є процес організації обліку та контролю операцій з капітальними інвестиціями.

Предметом дослідження є теоретичні й методичні засади організації обліку та контролю капітальних інвестицій в торговельних мережах.

Методи дослідження. Для отримання результатів дослідження застосовано загальнонаукові методи та прийоми. При дослідженні теоретичних засад організації обліку та контролю капітальних інвестицій: для визначення і сутності поняття та ідентифікації капітальних інвестицій – методи узагальнення, групування та порівняння; для дослідження факторів впливу на процес організації обліку і контролю за капітальними інвестиціями – діалектичний, логічний; для формування моделей організації обліку, контролю капітальних інвестицій торговельних мереж – метод аналогії, системний підхід; під час дослідження динаміки капіталовкладень – статистичний метод.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти, матеріали Державної служби статистики України, Державної податкової служби України, Єдиного реєстру судових рішень та Міністерства фінансів України, первинні документи та звітність підприємств, міжнародні та національні

стандарти обліку, матеріали науково-практичних конференцій і семінарів, довідково-інформаційні видання, інтернет-ресурси, праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань організації обліку і контролю капітальних інвестицій.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці напрямів удосконалення організації обліку та контролю капітальних інвестицій в торгівельних мережах. Основні теоретичні й практичні результати, що характеризують новизну дослідження та особистий внесок автора, такі:

удосконалено:

- підходи до класифікації капітальних інвестицій для торгівельних мереж, які відображають форму, способи, джерела фінансування капітальних вкладень в основний капітал підприємства. Це дозволило сформулювати робочий план рахунків для обліку капітальних інвестицій торгівельних підприємств, що забезпечить належний рівень аналітичності облікової інформації для прийняття ефективних управлінських рішень;

- процес документування капітальних витрат шляхом розробки «Бюджету капітальних інвестицій в торгівельний об'єкт» для відображення інформації про витрати в режимі «он-лайн», визначення «дед-лайнів» з подальшим контролем їх дотримання, реалізовано можливість констатації факту перевірки якості робіт, матеріалів та причини виходу за межі бюджетних параметрів.

набуло подальшого розвитку:

- дослідження процесу ідентифікації капітальних інвестицій в частині їх розподілу на витрати, які капіталізуються та такі, що включаються до звітнього періоду. Для вирішення локального вирішення проблеми розроблено класифікатор капітальних витрат для торгівельних мереж. Для централізованого вирішення запропоновано розробити галузеві рекомендації для конкретизації змісту сентенції «збільшення економічної вигоди», навколо якої точиться багато маніпуляцій як зі сторони суб'єктів діяльності, так і з боку контролюючих органів.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані у кваліфікаційній роботі магістра результати можуть бути використані для подальшого розвитку теоретичних досліджень з організації обліку та контролю капітальних інвестицій торговельних мереж. Представлені в роботі пропозиції та рекомендації направлені на вдосконалення організації облікового та контрольного процесів можуть бути використанні підприємствами, що здійснюють капітальні інвестиції.

Особистий внесок. Кваліфікаційний робота магістра є самостійно виконаним науковим дослідженням. Всі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження опубліковано в студентському науковому віснику Луцького національного технічного університету.

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи магістра висвітлено автором у 1 опублікованій науковій праці в студентському науковому віснику ЛНТУ.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання, додатків. Загальний обсяг роботи становить 92 сторінки друкованого тексту, в тому числі 11 таблиць на 11 сторінках і 11 рисунків на 11 сторінках. Робота містить 8 додатків на 11 сторінках, перелік джерел посилання включає 76 найменувань на 9 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, предмет і об'єкт дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення дослідження, наведено відомості про впровадження результатів кваліфікаційної роботи магістра.

У розділі 1 «Теоретичні засади організації обліку та контролю капітальних інвестицій в торговельних мережах» досліджено сутність капітальних інвестицій як об'єкта організації обліку та контролю, нормативно-правове забезпечення та наукові проблеми організації обліку та контролю капітальних інвестицій в торговельних мережах.

У розділі 2 «Організація обліку та контролю капітальних інвестицій торгівельної мережі» висвітлено практичні проблеми організації обліку та контролю капітальних витрат, проаналізовано динаміку інвестицій в основний капітал за період 2010-2022 рр.

У розділі 3 «Вдосконалення організації обліку та контролю торговельного підприємства» визначено напрями вдосконалення документального забезпечення обліку та контролю, систематизації облікових даних та сформовано модель організації контролю за капітальними інвестиціями для торговельних підприємств.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ТОРГІВЕЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

1.1. Економічна сутність капітальних інвестицій як об'єкта організації обліку та контролю

Ефективне функціонування підприємств і їхній розвиток суттєво залежать від успішної інвестиційної діяльності. Інвестиції відіграють ключову роль у впровадженні нових технологій, а також у розширенні підприємницької сфери.

Від обсягу капіталовкладень безпосередньо залежать розвиток економіки в цілому, а також удосконалення підприємств зокрема. Розглянемо переваги проведення капітальних інвестицій для самих підприємств, а також для державної економіки (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 Вплив капітальних інвестицій на підприємства та економіку країни

Джерело: [1].

Для чіткого розуміння особливостей процесу організації обліку та контролю необхідно дослідити економічний зміст поняття капітальних інвестицій для коректної ідентифікації об'єкта.

Зміст поняття «капітальні інвестиції» визначено у Законі України «Про інвестиційну діяльність», за яким «це інвестиції, що спрямовуються на створення (придбання), реконструкцію, технічне переоснащення основних засобів, очікуваний строк корисної експлуатації яких перевищує один рік» [2]. Згідно ПКУ – «це господарські операції, які передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації відповідно до норм ПКУ» [3]. В НП(С)БО 7 під «капітальними інвестиціями» розуміються «витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу), що здійснюються підприємством» [4]. В МСБО 7 «капітальних інвестицій» не передбачено, але «існує поняття інвестиційної діяльності – придбання і продаж довгострокових активів, а також інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів» [5].

«Вітчизняні нормативні документи окреслюють межі ідентифікації капітальних інвестицій так: цільове використання коштів для створення необоротних активів (Закон України «Про інвестиційну діяльність»); створення або придбання об'єктів які підлягають амортизації та відносяться до необоротних активів (ПКУ та НП(С)БО 7). Такі формулювання чітко описують процес, який розпочинається із вкладання коштів і завершується створенням необоротного активу, який амортизується» [10]. Тобто, описується процес, який має початок і завершення. Отже, за означеною логікою законодавчих актів, капітальні інвестиції – це тимчасова назва процесу вкладання коштів, які повинні обов'язково перетворитися у об'єкт необоротних активів, що підлягає амортизації.

Основні акценти ідентифікації капітальних інвестицій представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. – Основні акценти ідентифікації капітальних інвестицій в наукових дослідженнях

Автор	Основні акценти ідентифікації капітальних інвестицій						
	витрати	вкладення	цінності	активи	амортизація	економічна вигода	відновлення активу
Гавриловський О.С. [6, с.8-9]		+	+	+		+	
Гуменюк А.Ф. [7, с. 7]	+					+	+
Ізмайлов Я.О. [8, с.193]	+	+	+			+	
Крупка Я.Д. [9, с.187]		+	+	+		+	
Бачинський В.І. [10]			+			+	+
Остапчук Т.П. [11, с.6]	+	+		+		+	+
Подмешальська Ю. В., Мельник С. В. [12, с.6]	+			+		+	+
Радевич Т.В. [13, с. 68]		+		+		+	
Семенова С.М. [14, с. 109]		+	+	+		+	+
Сергєєва Н. В. [15, с. 52]		+	+	+	+	+	
Ярмолюк О. Ф. [16, с. 72]		+			+	+	
Кравченко О.В., Овчарова Н.В., Бага А.В., Кравченко Д.О. [17, с. 106]	+	+		+		+	

Як бачимо переважна більшість дослідників наголошують на тому, що капітальні інвестиції повинні приносити економічну вигоду, вони є активами, вкладеннями для відновлення необоротних активів.

«Необхідно наголосити на тому, що в наукових працях часто апелюють до некоректності використання терміну «витрати» відносно капітальних інвестицій» [18, с.4; 12, с. 163; 13, с. 67; 17]. Однак, О.Ф. Ярмолюк та Р.С. Шишка наголошують: «Витрачені цінності (грошові, нематеріальні, майнові, трудові тощо) формують первісну вартість об'єкта капітальних інвестицій і надалі капіталізуються, оскільки вартість введених в експлуатацію необоротних активів поступово зараховується до складу витрат підприємства у розмірі нарахованої амортизації впродовж терміну їх корисного використання» [16]. Це дає: «можливість застосування терміну витрати до пояснення сутності капітальних інвестицій в контексті процесів, які відбуваються в ході створення або придбання

об'єкта інвестування, а сам процес інвестування є нічим іншим як ціллю понесених витрат на певний проміжок часу до моменту створення (введення в експлуатацію) необоротного активу» [10].

Дослідження підходів до трактування поняття «капітальні інвестиції» у наукових публікаціях представлено в Додатку А. Проведений аналіз доводить, що найбільш вдале визначення наводить Снетковою А.В. в дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук – «операції з вкладення у необоротні активи майнових та інтелектуальних цінностей капітального характеру з метою забезпечення процесу відтворення, активізації інноваційних процесів та отримання економічних, соціальних та екологічних ефектів» [19, с.35]. На її думку «... капітальні вкладення спершу здійснюються у формі витрат, проте вони відрізняються від них тим, що ці операції здійснюються з метою створення (поліпшення) чи придбання активів, які у подальшому призведуть до збільшення первісної (переоціненої) вартості необоротних активів, та стануть причиною отримання економічних вигід у майбутньому або соціального чи екологічного ефектів. Тобто, внаслідок капітальних інвестицій, інвестор отримує актив, а витрати не призводять до отримання економічних вигід у майбутньому і списуються на зменшення фінансового результату підприємства.» [19, с. 40].

Ще одним доказом та підтвердженням думки щодо раціональності застосування поняття витрат в процесі капітального інвестування є аргументоване пояснення Подолянчук О.А. та Гудзенко Н.М. [28], яке «базується на застосуванні двох підходів до пояснення сутності інвестицій – ресурсному та витратному. Де ресурсний підхід розкриває економічну сутність капітальних інвестицій у вигляді створення, будівництва, придбання, реконструкції, переоснащення, модернізації об'єктів необоротних активів, а витратний – характеризує бухгалтерську сутність, яка відображає витрати на створення необоротного активу, тобто вартісну оцінку витрачених коштів і ресурсів у ході інвестування» [28].

«Визначення сутності поняття дозволяє окреслити коло об'єктів капітального інвестування, як результату капіталовкладень в необоротні активи.

Відповідно до нормативно-правових актів капітальні інвестиції здійснюють в основні засоби, нематеріальні активи, інші необоротні активи їх ремонт, модернізацію, дообладнання та вдосконалення, в довгострокові біологічні активи. Однак, на практиці не завжди вдається досягнути бажаного результату, а особливо в процесі реалізації складних проектів. Капітальні інвестиції, які не перетворилися у необоротний актив в ході одного звітного періоду вважаються незавершеними, а отже виникає ще один об'єкт обліку – незавершені капітальні інвестиції. Незавершені капітальні інвестиції відповідно до НП(С)БО 7 це витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих, і устаткування для монтажу), введення яких в експлуатацію на дату балансу не відбулося» [26]. Причини виникнення незавершених капітальних інвестицій наведено на рис. 1.2.

«Врахування ризиків подальшого не завершення капітальних інвестицій слід вважати одним із основних елементів на етапі підготовчої роботи ще до початку прийняття рішення про капітальне інвестування. Завершеністю капітальних інвестицій вважається їх трансформація у необоротний актив, однак часові рамки створення активу у випадках будівництва або його створення господарським способом залишаються досить «розмитими». Тому для визначення завершеності капітальних інвестицій застосовують результативний підхід. За яким завершеність визначається досягненням очікуваного результату» [26].

Слушним є зауваження Очеретько Л.М. та Сімановської О.О. щодо необхідності застосування додаткового критерію визнання незавершеності капітальних інвестицій окрім результативного: «... твердження науковців, які спростовують потребу поділу капітальних інвестицій на завершені та незавершені, вважаємо помилковим, а визначення поняття «незавершені капітальні інвестиції» неповним. При розмежуванні завершених та незавершених капітальних інвестицій доцільно враховувати не лише стан

завершеності інвестування, а й мету подальшого використання об'єктів капітального інвестування. Це пояснюється тим, що останнім часом у процесі господарської діяльності досить часто виникають ситуації, за яких підприємства приймають рішення щодо консервації об'єктів капітального інвестування чи використання за іншим призначенням – ліквідація, продаж, внесення до статутного капіталу іншої юридичної особи тощо» [30].

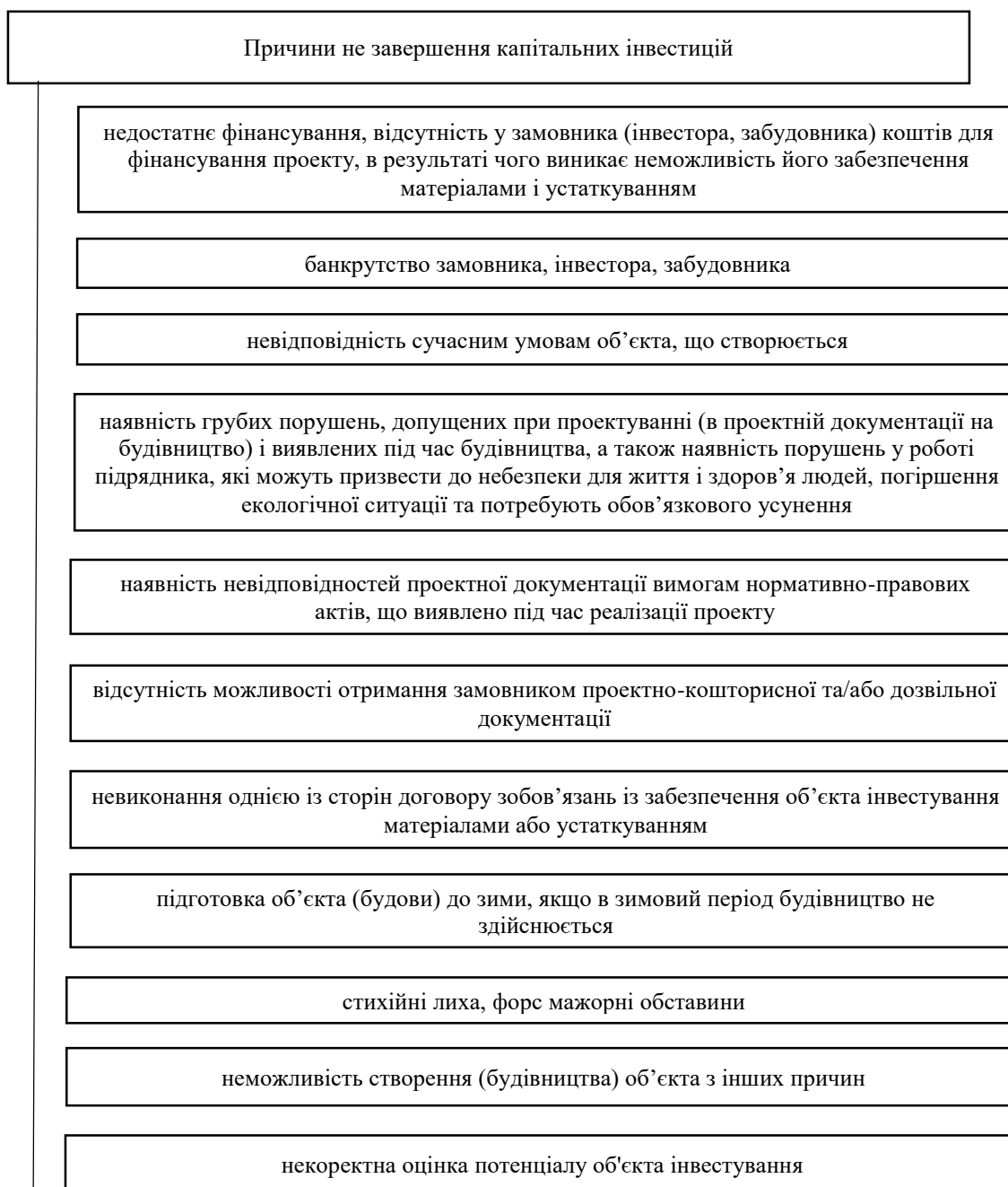

Рисунок 1.2 Причини не завершення капітальних інвестицій

Джерело: [29, 30].

Тобто, в ході створення необоротного активу може змінитися намір або можливість використання у господарській діяльності створюваного об'єкта за його призначенням, а це означає, що такі капітальні інвестиції повинні визначатися не завершеними незалежно від результату завершеності. Та й відповідно до НП(С)БО 7 визнавати основні засоби активом, якщо: «існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена» [4], а з визначення основних засобів випливає, що їх утримують: «... з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій ...» [4]. Отож, цільове використання об'єкта капітального інвестування потрібно брати до уваги. Визнати завершений об'єкт основним засобом не вдасться, якщо він не використовуватиметься за означеними в НП(С)БО 7 вимогами. Тому такий актив залишиться незавершеними капітальними інвестиціями.

Розмежування капітальних інвестицій на завершені та незавершені можна вважати класифікацією за результативною ознакою, але теоретичні дослідження значно ширше класифікують вкладення в необоротні активи.

Систематизація класифікаційних підходів до капітальних інвестицій в дослідженнях останніх років представлено в Додатку Б. Як бачимо, перелік класифікаційних груп широкий та охоплює різні точки зору. В той же час такі спроби виділення груп класифікаційних ознак як «за об'єктами вкладання» [28, 33], «за групами необоротних активів» [28], «за технологічною структурою» [31; 34] та «за елементами (матеріальними і нематеріальними)» [31] (може застосовуватися як детальна класифікація капітальних інвестицій в об'єкти основних засобів та нематеріальних активів) на нашу думку дублюються за змістом, тому пропонуємо їх об'єднати в групу «за об'єктами інвестування».

Таку групу як: «цільове призначення майбутніх об'єктів («капітальні інвестиції у: виробниче будівництво будівель і споруд, машин і обладнання, збільшення запасів сировини і матеріалів; об'єкти соціальної сфери, об'єкти

інфраструктури, бібліотеки, дитячі установи; дослідні та геолого-розвідувальні роботи)» [28, 31, 32, 33] виокремили Скрипник С.В., Матвійчук О.А., Подолянчук О.А., Гудзенко Н.М. та Степаненко О.І., разом з тим Скрипник С.В. і Матвійчук О.А. також виділяють групу «за напрямом використання» (вкладання у виробничі; невиробничі необоротні активи)» [31, 32]. На нашу думку доцільно з цих груп залишити останню. Вона повністю відповідає вимогам НП(С)БО та потребам формування Приміток до річної фінансової звітності (Розділ II).

Усі автори класифікують капітальні інвестиції «за формами відтворення основного капіталу» [28; 31 - 34] і виділяють такі ознаки: «нове будівництво; розширення та реконструкція діючих підприємств; технічне переозброєння» [28; 31 - 34]. Поряд з цим, Скрипник С.В., Степаненко О.І. і Кравченко О.В., Овчарова Н.В., Бага А.В., Кравченко Д.О. наводять ще дві групи: «за відновлювальною структурою та за технічною структурою» [31, 33, 34], які за змістом ознак дублюються, а тому вважаємо за доцільне виділити групу «за формами відтворення основного капіталу» з такими ознаками: технологічне переозброєння; нове створення об'єкта; розширення та реконструкція. Саме таке формулювання буде відображати необхідні для групування характеристики об'єктів капітального інвестування. Авторський підхід до класифікації капітальних інвестицій представлено в Додатку В.

Степаненко О.І. «представив практичний досвід європейських та американських підприємств, які групують інвестиції залежно від їх мети» [26]:

– «вимушені інвестиції – здійснюються для захисту навколишнього середовища, підвищення надійності обладнання і покращення техніки безпеки виробництва» [33];

– «інвестиції, що спрямовані на підтримання позицій підприємства на ринку, тобто збереження створеної репутації і завоювання нових ринків» [33];

– «інвестиції для відновлення виробничих основних засобів для раціоналізації виробництва» [33];

– «інвестиції на забезпечення зменшення витрат, збільшення продуктивності праці і рівня рентабельності продукції» [33];

– «інвестиції, що спрямовані на збільшення доходів підприємства шляхом збільшення обсягів випуску продукції та виробничих потужностей» [33];

– «ризиковані інвестиції – фінансові інвестиції в цінні папери, в розробку інноваційної продукції» [33].

«Перші чотири класифікаційні групи є, переважно, об'єктами внутрішніх інвестицій, а дві останні – зовнішніх» [33].

1.2. Нормативно-правове забезпечення організації обліку та контролю капітальних інвестицій

Нормативно-правове регулювання відіграє ключову роль у створенні передумов розвитку інвестиційно привабливого клімату в державі. Захист інвестицій на державному рівні передбачає наявність політичної, фінансової, адміністративно-правової, економічної стабільності та гарантій захисту інвестицій.

Дослідження Transatlantic Economy 2023 присвячене економічним відносинам між Європою та Сполученими Штатами називає такі драйвери іноземних інвестицій у Європу:

«Доступ до великого ринку» [35].

«Купівельна спроможність споживачів» [35].

«Кваліфікована та продуктивна робоча сила» [35].

«Розширені інноваційні можливості» [35].

«Інфраструктура досліджень і розробок світового рівня» [35].

«Політика, сприятлива для бізнесу» [35].

«Повага до верховенства права» [35].

«Сильні фінансові ринки» [35].

«Політика, сприятлива для бізнесу, пов'язана з правами власності, можливістю отримання кредиту, правилами зайнятості, започаткуванням бізнесу та транскордонною торгівлею протягом багатьох років приваблювала іноземних інвесторів. Такі фактори як спільні цінності, повага до верховенства права, інституції, що заслуговують на довіру, розвинена інфраструктура та потужні фінансові ринки, продовжують відрізняти Європу, коли йдеться про інвестиції бізнесу США» [35].

Представлений витяг з дослідження Торгової Палати США за 2023 р. підтверджує важливість нормативного забезпечення для розвитку інвестиційної діяльності та підвищення ділової активності учасників економічних відносин як внутрішніх, так і зовнішніх.

Нормативно-правову базу організації обліку та контролю капітальних інвестицій можна умовно розділити на три групи: міжнародна правова база; інвестиційне законодавство; бухгалтерське нормативне забезпечення інвестиційної діяльності. Розглянемо детальніше основні міжнародні нормативні документи, які регламентують інвестиційну діяльність (Таблиця 1.2).

Таблиця 1.2. – Основні міжнародні документи, які регламентують інвестиційну діяльність

Назва нормативного документу	Застосування
1	2
«Вашингтонська конвенція 1965 р.» [36]	«врегулювання інвестиційних спорів між державами та громадянами інших держав» [36]; «визначає мандат, організацію та основні функції ICSID – International Center for Settlement of Investment Disputes (перкл. з англ.)» [36]. «Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів). Основною метою ICSID є надання засобів для примирення та арбітражу міжнародних інвестиційних спорів» [36]
Сеульська конвенція 1985 р. «Про організацію багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» [37]	«сприяння збільшенню притоку інвестицій в країни, що розвиваються, через надання гарантій, включно страхування, за некомерційними ризиками» [37]; «здійснення досліджень, збір і поширення інформації для сприяння інвестуванню» [37]; «надання технічної допомоги країнам, проведення консультацій з інвестиційних питань» [37]

Продовження таблиці 1.2

1	2
«Договір до Європейської енергетичної Хартії від 17.12.1994 р.» [38]	«намагання до відкритих, ефективних і надійних енергетичних ринків» [38]; «сприяння забезпеченню клімату, який сприяє взаємозалежності в галузі енергетики, та базується на основі довіри між країнами» [38]
«Декларація про встановлення нового міжнародного економічного порядку від 01.05.1974 р.» [39]	«Покликана сформуванню справедливих підходів до взаємовідносин між державами, зменшити розрив між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються для забезпечення сталого розвитку» [39]
«Угода про співробітництво в галузі інвестиційної діяльності від 24.12.1993 р.» [40]	«Співпраця у розробці та здійсненні інвестиційної політики стосовно своїх суб'єктів господарювання, а також суб'єктів господарювання держав, що не є учасниками цієї Угоди, і міжнародних організацій з метою забезпечення взаємного захисту інтересів Сторін у цій галузі» [40]
«Конвенція про захист прав інвестора від 28.03. 1997 р.» [41]	«Визначає правові основи здійснення різних видів інвестицій, зареєстрованих на території сторін-підписантів і гарантії прав інвесторів здійснення інвестицій та отримання доходів від них» [41]

Розгалужене міжнародне інвестиційне право свідчить про наявність серйозних механізмів захисту інтересів інвестора. Це обумовлено глобалізаційними процесами та пошуком місць розміщення виробничих потужностей для отримання конкурентних переваг.

Звісно, перелік міжнародних угод великий. Україна ратифікувала ці основні документи для долучення до міжнародного економічного простору та отримання можливості залучення міжнародного капіталу на вітчизняний ринок.

Нормативні документи, які регламентують інвестиційну діяльність в Україні представлені в таблиці 1.3.

Щодо загальної характеристики вітчизняного законодавства, то Світлична Ю.О. зазначила: «Одна з головних проблем – відсутність збалансованого, системного й уніфікованого регулювання інвестиційних правовідносин, при тому, що масив інвестиційного законодавства надто розгалужений і продовжує зростати. Але, зберігаючи й народжуючи нові прогалини й протиріччя, нове законодавство сприяє не стільки вирішенню, скільки виникненню проблем у регулюванні інвестиційних відносин.

Таблиця 1.3. – Нормативне забезпечення інвестиційної діяльності в Україні

Назва нормативного документу	Сфера застосування
Закон «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ [42]	«Визначає загальні правові, економічні та соціальні умови інвестиційної діяльності на території України» [42]; «визначено порядок здійснення інвестиційної діяльності, державного регулювання інвестиційної діяльності, гарантії прав суб'єктів інвестування, захист інвестицій тощо» [42]
Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.02.1994 р. № 93/96-ВР [43]	«Визначає особливості режиму іноземного інвестування на території України, виходячи з цілей, принципів і положень законодавства України» [43]; «наводить основні види, форми, об'єкти іноземних інвестицій, визначає порядок їх оцінки тощо» [43]
Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10.09.1991 р. № 1540а-ХІІ [44]	«Гарантує захист інвестицій, прибутків та інтересів інвестора; гарантує право виводити прибуток, реінвестувати його» [44]
Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 05.07.2012 р. № 5080-VI [45]	«Спрямований на забезпечення залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів і визначає правові та організаційні основи створення, діяльності, припинення суб'єктів спільного інвестування, особливості управління активами зазначених суб'єктів, встановлює вимоги до складу, структури та зберігання таких активів, особливості емісії, обігу, обліку та викупу цінних паперів інститутів спільного інвестування, а також порядок розкриття інформації про їх діяльність» [45]
Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» від 17.12.2020 № 1116-ІХ [46]	«Визначає організаційні, правові та фінансові засади державної підтримки інвестиційних проектів з метою створення сприятливих умов для залучення в Україну значних інвестицій (внутрішніх і зовнішніх), створення нових робочих місць, стимулювання економічного розвитку регіонів та зростання конкурентоспроможності економіки України» [46]
Указ Президента України «Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії» від 19.02. 1994 № 55/94 [47]	«Це Положення визначає поняття інвестиційних фондів та інвестиційних компаній, порядок створення та умови їх діяльності, здійснення державного контролю, а також заходи щодо захисту інтересів їх учасників» [47]
Програма розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні [48]	«Метою Програми є перехід на інноваційну модель розвитку економіки, модернізація виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринку, запобігання впливу міжнародної фінансової кризи на розвиток економіки» [48]

Багато нормативних правових актів найчастіше не виконують повною мірою своїх регулятивних функцій через заплутаність або розкиданість по різних документах. Істотна проблема – низька ефективність правових норм, що помітна в ситуаціях, коли ці норми, незважаючи на їхній певний характер, або

ігноруються, або не діють де-факто або коли застосування цих норм утруднено в силу їх недостатньої конкретності, протиріччя з іншими нормами, які регулюють ті ж правовідносини» [49].

Вітчизняне нормативне забезпечення організації обліку та контролю капітальних інвестицій представлено в додатку Г. Аналіз нормативних документів свідчить, що одні й ті ж об'єкти обліку регламентуються в залежності від завдань та цілей користувачів облікової інформації (рис. 1.3). Для цілей оподаткування застосовується Податковий кодекс України, який, в широкому розумінні, регламентує порядок визначення бази, об'єкта та ставки оподаткування, методику розрахунку суми податку, строки звітування за податками, здійснення контролю за достовірністю визначення суми до сплати. Капітальні інвестиції в розумінні податкового законодавства розглядається як сума витрат, які підлягають амортизації.

Тому, суб'єкт інвестування повинен враховувати вимоги Розділу III Податок на прибуток, статті 138 при ідентифікації об'єкта інвестицій як виробничого або невиробничого призначення.

Решта особливостей застосування Податкового кодексу стосуються правил віднесення до витрат амортизаційних відрахувань. Особливої уваги заслуговує пільгове оподаткування, яке відіграє ключову роль в створенні позитивного інвестиційного клімату в державі. Так, п. 76 підрозділу 2 Перехідних положень ПКУ «... до 1 січня 2035 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, визначених у підпункті 15 пункту 4 розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України, що ввозяться платником податку - інвестором із значними інвестиціями виключно для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями на виконання спеціального інвестиційного договору» [3]. Звільнення від оподаткування застосовується на період дії інвестиційного проекту та відповідно до інвестиційного договору.

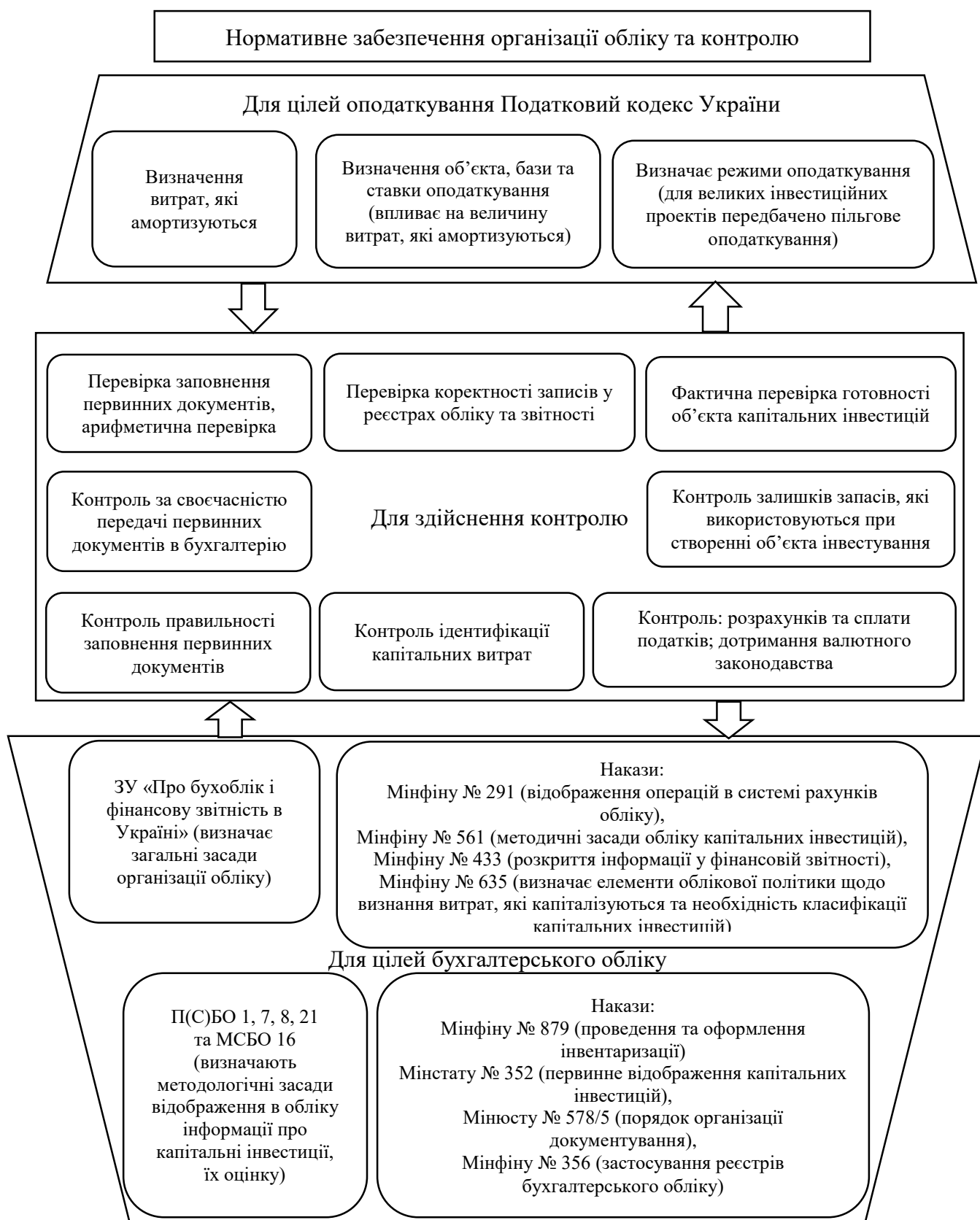

Рисунок 1.3 Нормативно-правове забезпечення організації обліку та контролю капітальних інвестицій

Для цілей контролю за капітальними інвестиціями, то з рис. 1.3 видно, що контролювати необхідно усі аспекти та етапи капітального інвестування – починаючи від моменту прийняття рішення про вкладання коштів у необоротні активи. В Податковому кодексі відсутні норми щодо організації та методики контролю за витратами з боку підприємства, натомість визначено порядок та особливості здійснення контрольних заходів державною податковою службою. Таким, чином у рис. 1.3 представлено об'єкти контролю, виходячи норм Податкового кодексу.

Нормативне забезпечення організації обліку згруповано за ієрархічним принципом: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та методичні рекомендації міністерств і відомств.

Особливість капітальних інвестицій (ми розглянули їх в п.1.1) відповідно до нормативного забезпечення та теоретичних напрацювань вимагає застосування більшості нормативних документів в обліку. В рис. 1.3 визначено той перелік, який безпосередньо стосується методики оцінки, відображення та систематизації інформації про капітальні інвестиції. Для прикладу, при придбанні основного засобу, який буде встановлюватися господарським способом необхідно нараховувати заробітну плату працівникам, використовувати власні запаси, готову продукцію, МШП тощо. Як бачимо, для відображення таких витрат необхідно застосувати значно ширше коло нормативних документів (НП(С)БО 9, НП(С)БО 16, НП(С)БО 26 і т.д.) ніж означено вище. Таким чином, для організації обліку, капітальні інвестиції необхідно розглядати з точки зору системного підходу, де вони будуть виділені зі складу за відповідною класифікаційною ознакою.

Необхідно відмітити, що для класифікації капітальних інвестицій та їх виділення зі складу витрат звітного періоду у нормативному забезпеченні використовується підхід передбачений в Інструкції 291. З цього приводу, слушно зазначають Ночова Ю.О. та Радевич Т.В. «... лише зі змісту наведених офіційних визначень та у контексті характеристики рахунку 15 «Капітальні інвестиції»

можна виокремити об'єкти, у які можуть здійснюватися капітальні інвестиції, та узагальнити основні форми їх відтворення [63].

1.3. Організація обліку та контролю капітальних інвестицій в наукових дослідженнях

Організація обліку це складний та постійно функціонуючий процес, який забезпечує інформаційні потреби користувачів облікової інформації. В теоретичній площині наукові дослідження постійно зосереджують увагу на організації обліку та контролю інвестиційної діяльності хоча, процес організації їх обліку не визначається та прямо не регламентуються нормативними документами. Так, в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [51] та в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 [52] визначення організації обліку не наводиться, натомість наведено визначення облікової політики як «сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності» [51, 52].

В ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» організації обліку присвячено III розділ. Саме він регламентує загальні вимоги до побудови та функціонування облікової та контрольної служб підприємств.

В теоретичних дослідженнях більшість науковців виділяють такі складові організації обліку: організаційну, методичну та технологічну. Де, організаційна складова забезпечує формування підходів до організації роботи облікового персоналу, взаємозв'язків з різними підрозділами підприємства, встановлює відповідальність виконавців, права та обов'язки; методична складова – це обґрунтований вибір альтернативних методів оцінки об'єктів обліку з дозволених у нормативній базі; технологічна складова розкриває способи обробки, накопичення та систематизації інформації. Як бачимо, організаційний

процес охоплює всебічну регламентацію починаючи від первинного відображення інформації до розкриття її у фінансовій звітності.

Щодо практичної сторони організації обліку, то вона реалізується в Наказі про облікову політику та інших внутрішніх розпорядчих документах підприємств.

«У практиці господарювання підприємств різних галузей економіки розробкою та складанням наказів займається юридичний відділ чи юрисконсульт, але щодо Наказу про облікову політику, то слід зазначити, що цей документ складається головним бухгалтером підприємства. Він повинен запропонувати, відповідно до чинних нормативно-правових актів України, певний комплекс облікових методів і процедур, який є індивідуальним для підприємства і дає можливість скласти Наказ про облікову політику не лише з урахуванням загальнопоширених принципів і норм бухгалтерського обліку, а й специфіки діяльності підприємства. При цьому, власник або уповноважений ним керівник повинен покладатися на професійне судження та досвід бухгалтера при виборі оптимальних методів оцінки об'єктів обліку» [64].

Основою організації обліку є визначення місця кожного об'єкта обліку в складній системі взаємозв'язків обліку, планування, контролю, аналізу. Тому ідентифікація витрат як капітальних інвестицій потребує дослідження. О.Ф. Ярмолюк та О.М. Дмитренко зауважують, що «для цього доцільно проаналізувати управлінські задачі, які ставляться суб'єктом господарювання щодо здійснюваної операції з вкладання цінностей, ресурсів або коштів, визначити очікувані строки корисної експлуатації об'єкта інвестування, впевнитися у можливості достовірного визнання вартості активу, одержання майбутнього економічного, соціального або екологічного ефекту, здатності контролювати процес його використання» [20].

«Ідентифікація витрат відбувається на етапі прийняття рішення щодо вибору способу створення необоротного активу – підрядним, господарським або змішаним способом (Додаток Д). Першим кроком є прийняття рішення про придбання, будівництво або інший спосіб створення об'єкта необоротних

активів. Також обирається форма відтворення необоротних активів, що забезпечує вибір нормативно-правового забезпечення для належного відображення в обліку витрат. Якщо зі створенням, будівництвом та придбанням норми законодавства дозволяють чітко ідентифікувати капітальні витрати, то при модернізації, реконструкції, поліпшенні потрібно додатково обумовити чи призведуть такі витрати до збільшення економічних вигод» [17]. Тому, погоджуємося з думкою Сергєєвої Н.В. щодо необхідності «... уточнення умов ідентифікації капітальних інвестицій: продовження строку експлуатації активу; зміна або оновлення основних частин; значне поліпшення техніко-економічних характеристик об'єкта; збільшення балансової вартості об'єкта на понад 50% як в Наказі про облікову політику, так і в нормативних документах» [65].

«Вибір способу виконання робіт або проекту капітального інвестування впливає на інформаційне забезпечення та контроль за реалізацією, ефективністю, відповідністю нормам, технічному завданню, проектній документації процесу. При господарському способі створення необоротних активів весь процес перебуває в компетенції підприємства, що обумовлює необхідність організації обліку та контролю за усіма складовими проекту. Підрядний спосіб перекладає виконання та матеріально-технічне забезпечення на підрядника, а отже знижується документальне навантаження на підприємство. В свою чергу такий спосіб вимагає поглибленого контролю при прийнятті етапів робіт та проекту в цілому. Змішаний спосіб – це поєднання попередніх варіантів організації обліку та контролю при здійсненні капітальних інвестицій» [10].

Визначення джерел фінансування капітальних інвестицій має суттєвий вплив на забезпечення контролю за виконанням графіку робіт, якістю їх виконання та фінансовою дисципліною, щоб хід проекту залишався в межах зазначеного бюджету.

«Однією з проблем ідентифікації капітальних інвестицій є розмежування результату інвестування – на основні засоби і малоцінні необоротні активи, які відрізняються лише критерієм вартості та, як наслідок, застосуванням методів нарахування амортизації. Досить часто обладнання може складатися з кількох

окремих елементів, які за своєю вартістю не перевищують межу у 20 тис. грн. кожен окремо, але в сукупності вони виконують єдину роботу, а їхня сукупна вартість перевищує вказану межу» [10]. Тому, на думку Ярмолюк О.Ф., Дмитренко О.М. «... підприємство може прийняти рішення про зарахування капітальних інвестицій до єдиного багатокомпонентного об'єкту основних засобів чи до окремих його об'єктів» [20]. На думку Бачинського В.І. та Зеленка С.В. «це питання варто конкретизувати саме в Наказі про облікову політику, оскільки НП(С)БО 7 п. 4 чітко визначає об'єкт обліку основних засобів за яким це «... відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно ...» [10, 4].

«Ідентифікація об'єктів інвестування в практичній діяльності відбувається на стадії документування витрат. Варто наголосити, що основний акцент у виборі документів – носіїв облікової інформації, робиться саме на підтвердженні витрат, а не на інвестуванні. Тому, документальне забезпечення потрібно організувати з врахуванням спрямування витрат на матеріально-відповідальних осіб та об'єкти обліку» [10] (Додаток Е).

«Для своєчасного складання, опрацювання, реєстрації, контролю та передачі в архів необхідно розробити та затвердити графік документообороту. У ньому зазначають назву документів, відповідального за складання, терміни передачі їх в бухгалтерію та місце їх зберігання. У деяких випадках (для операцій з обліку праці та розрахунків з працівниками) зазначається терміни та місця зберігання до передачі в архів. Для організації документування операцій з капітальними інвестиціями пропонуємо такий графік документообороту» [10, 4] (Додаток Ж).

«Як бачимо, при створенні необоротних активів власними силами та будівництві господарським способом інформаційний масив значно більший, а в

процесі обробки документів задіяні, практично усі фахівці та бухгалтери підприємства» [10; 16].

«Для групування інформації щодо капітальних інвестицій підприємства Інструкцією 291 передбачено окремі субрахунки, які відповідають видам необоротних активів, у які можна здійснювати капітальні вкладення» [57].

Серед науковців дискутується питання щодо необхідності доповнення рахунку 15 «Капітальні інвестиції» додатковими субрахунками: «156 «Інші капітальні інвестиції», 157 «Капітальні витрати на поліпшення земель» [68]; «156 «Обладнання, конструкції та матеріали для будівництва і монтажу», 157 «Незавершені роботи по створенню необоротних активів», 158 «Капітальні витрати на поліпшення необоротних активів», 159 «Інші капітальні інвестиції» [66]. На думку Бачинського В.І. «відкриття додаткових синтетичних рахунків не призведе до підвищення аналітичності інформації для користувачів облікової інформації, що обумовлено обмеженням в часі існування капітальних інвестицій як об'єкта обліку. Тому, вважаємо за доцільне застосувати приведену вище класифікацію капітальних інвестицій для відкриття аналітичних рахунків, що дозволить проаналізувати та використати позитивний досвід у виправленні помилок в подальших проектах» [10].

Не менш важливою складовою організації облікового процесу є вибір методів оцінки об'єктів обліку. Саме методичні засади формують основу вартісного вираження об'єктів обліку. Їх застосування визначається в Наказі про облікову політику на основі існуючих Положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Податкового кодексу України.

Щодо методів оцінки об'єктів капітального інвестування, то їх застосування дозволяє визначити фактичну собівартість створених власними силами, первісну вартість придбаних та збудованих підрядним способом необоротних активів.

Вибір методів оцінки обліку відбувається в залежності від форми відтворення капіталу. Так, при придбанні об'єкта основних засобів за грошові кошти первісна вартість формується відповідно до п.8 НП(С)БО 7 «Основні засоби». Наведений вичерпний перелік витрат, які капіталізуються, однак така

складова як витрати для доведення об'єкта основних засобів до стану придатного для використання потребує детального вивчення. Такі витрати регламентуються виходячи з норм інших НП(С)БО. Для списання виробничих запасів застосовують обраний з НП(С)БО 9 «Запаси» метод оцінки запасів при вибутті, для визначення фактичної вартості – застосовують норми НП(С)БО 16 «Витрати», при імпорті об'єкта необоротних активів визначають курсові різниці за НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Зазвичай, означені НП(С)БО застосовують відповідно до потреб конкретної складової діяльності, а не для капітальних інвестицій, що підтверджує гіпотезу про спрямування методів та інструментів обліку на відображення витрат, а при їх ідентифікації здійснюється застосування специфічних методів оцінки капітальних інвестицій.

Щодо визнання витрат на ремонт капітальними, то це питання залишається дискусійним і в сучасних наукових працях. «Важливо прописати в наказі про облікову політику критерії розмежування витрат на ремонти і поліпшення основних засобів, які залежно від свого економічного змісту можуть визнаватися капітальними інвестиціями та збільшувати первісну (переоцінену) вартість засобів, або витратами звітного періоду» [16].

Подолянчук О.А. та Гудзенко Н.М. стверджують, що «Проблема обліку капітальних інвестицій полягає у тому, як розподілити понесені витрати і вкладення між поточними витратами та капітальними інвестиціями. Стандартами бухгалтерського обліку визначено, що витрати, які здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані, відносять до складу витрат, а витрати, які призводять до поліпшення його функціональних властивостей, капіталізуються» [28]. Натомість, Сергєєва Н.В. пропонує вирішити цю проблему так: «... необхідне уточнення умов ідентифікації капітальних інвестицій: продовження строку експлуатації активу; зміна або оновлення основних частин; значне поліпшення техніко-економічних характеристик об'єкта; збільшення балансової вартості об'єкта на понад 50%» [66].

«Ярмолюк О. Ф. та Шишка Р.С. наголошують на тому, що ... в обліковій політиці потрібно врахувати особливості формування первісної вартості

кожного із зазначених об'єктів інвестування, визначити перелік витрат, які несе підприємство, інвестуючи кошти або інше майно... Проте класифікація витрат як таких, що відповідають визначенню модернізації, реконструкції, добудови тощо, потребує уточнення в обліковій політиці конкретного підприємства, оскільки на сьогодні має суб'єктивний характер...» [16]. Однак, Бачинський В.І., Куцик П.О. та Зеленко С.В. наголошують, що «За такого підходу на практиці складно передбачити весь перелік витрат, які капіталізуються. З іншого боку виникає питання чи такі витрати доцільно розкривати, оскільки їх ідентифікація відбувається виходячи з їх призначення витрат зазначеного у первинних документах. При цьому самі ж витрати можуть відноситися до операційної діяльності» [10].

Більшість дослідників проблем організації обліку капітальних інвестицій сходяться на думці, що необхідне централізоване вирішення проблеми розподілу витрат, які капіталізуються та таких, що включаються до звітного періоду. Під централізованим вирішенням мається на увазі розробка галузевих рекомендації для конкретизації змісту сентенції «збільшення економічної вигоди», навколо якої точиться багато маніпуляцій як зі сторони суб'єктів діяльності, так і з боку контролюючих органів.

А поки, Ярмолюк О.Ф. та Дмитренко О.М. пропонують вирішення проблеми на рівні підприємства: «Переважає більшість рішень про характер та ознаки ремонтних робіт здійснюється керівництвом за власним професійним судженням, виходячи з аналізу істотності витрат. Для спрощення процесу визнання капітальних поліпшень радимо створити на підприємстві комісію (за можливістю із залученням провідних фахівців), яка затверджуватиме та відповідатиме за розподіл таких витрат, а також розробити власний класифікатор ремонтів для об'єктів необоротних активів. Закріплені в обліковій політиці підприємства класифікатор та склад комісії значно спростять процедуру визнання вкладень капітальними інвестиціями та мінімізує ризик помилкового зарахування поточних витрат до складу капітальних» [20]. Підтримують такий підхід й інші дослідники «Погоджуємося з такою пропозицією авторів та

вважаємо, що за основу для розробки класифікатора ремонтних робіт можна застосувати існуючі нормативні документи» [10]:

– «Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту: «до капітального ремонту зараховуються роботи, пов'язані із заміною кузова для автобусів та легкових автомобілів, рами для вантажних автомобілів або одночасною заміною не менш трьох базових агрегатів. До капітального ремонту причепів належать роботи, пов'язані із заміною рами» [10; 70];

– «Примірний перелік послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства – розділ 2 визначає перелік робіт, які відносяться до капітального ремонту» [10; 71].

На думку Бачинського В.І., Куцика П.О., Зеленка С.В., Ярмолюк О.Ф. та Дмитренко О.М. «розробка внутрішніх класифікаторів сприятиме зниженню ризиків помилкового віднесення витрат до капітальних інвестицій та витрат звітного періоду, спростить процедуру внутрішнього контролю документування операцій» [10; 20].

Організація облікового процесу повинна забезпечувати можливість здійснення контролю на усіх етапах проходження процесу. Система внутрішнього контролю є основою достовірності облікової інформації та збереження майна власника в широкому розумінні. В нормативно-правових документах до обов'язкових методів контролю, які необхідно застосовувати на підприємствах відноситься інвентаризація.

Положення № 879 зобов'язує проводити інвентаризацію «... перед складанням річної фінансової звітності в повному обсязі... (всі види зобов'язань та всі активи підприємства незалежно від їх місцезнаходження, у тому числі предмети, що передані у прокат, оренду або перебувають на реконструкції, модернізації, консервації, у ремонті, запасі або резерві незалежно від технічного

стану ...) ... до дати балансу в період: трьох місяців для необоротних активів; двох місяців для незавершених капітальних інвестицій» [58].

Організаційні засади проведення інвентаризації наводяться в другому розділі Положення № 879, яке регламентує:

- порядок створення інвентаризаційної комісії та її склад, голову та склад робочих інвентаризаційних комісій – визначаються наказом керівника або включається як додаток до наказу про облікову політику підприємства;
- обов'язки та права членів інвентаризаційної комісії;
- об'єкти та періодичність проведення інвентаризації у звітному році – зазначається наказом керівника або як додаток до наказу про облікову політику;
- методику проведення інвентаризації;
- порядок документування інвентаризації та визначення її результатів.

Як бачимо в Положенні № 879 детально розкрито організаційну складову та методику здійснення інвентаризації. Однак, це трудомісткий процес, який реалізується не частіше одного разу на рік (щодо капітальних інвестицій). Для системності контролю та зниження кількості помилок на підприємствах застосовують оперативний контроль.

Підтримуємо думку авторів [72; 73; 74], що організацію контролю, в тому числі капітальних інвестицій, необхідно розглядати в трьох аспектах: контроль повноважень, контроль документального оформлення та контроль майна власника.

Організація контролю повноважень відбувається через формування посадових інструкцій, розробки внутрішніх протоколів, стандартів, класифікаторів перевірки та прав доступу до облікової інформації. Таким чином забезпечується відповідальність працівників за покладені на них обов'язки.

Контроль документального оформлення організовується шляхом формування графіків документообороту, регламентування прав доступу до документальної перевірки, виправлення помилок, дозволів або заборони виконання операції та подальшого руху документу в автоматизованій системі обліку.

Контроль збереження організовується через процедури інвентаризації, які описані вище.

Отже, організація обліку та контролю капітальних інвестицій повинна базуватися на взаємозв'язку завдань, можливостей та перспектив розвитку інформаційного забезпечення системи управління, формуючи комплекс інструментів для виявлення, відображення та перевірки результатів вкладень в основний капітал підприємства.

Висновки до розділу 1

В першому розділі досліджено економічну сутність капітальних інвестицій як об'єкта організації обліку та контролю, нормативно-правове забезпечення та наукові проблеми організації обліку капітальних інвестицій.

1. Дослідження сутності капітальних інвестицій з точки зору нормативно-правового забезпечення дозволило конкретизувати його для потреби організації обліку та контролю та визначити, що це тимчасова назва процесу вкладання коштів, які повинні обов'язково перетворитися у об'єкт необоротних активів, що підлягає амортизації.

2. На основі систематизації наукових досліджень поняття «капітальні інвестиції» сформовано власне бачення процесу їх ідентифікації, яке полягає у дуальній природі капіталовкладень в необоротні активи – ресурсна та витратна, що дозволило визначити подальші перспективи розвитку організації обліку та контролю на рівні підприємства.

3. Уточнено класифікацію капітальних інвестицій на основі систематизації сучасних досліджень та на її основі сформовано модель ідентифікації капітальних витрат для організації обліку та контролю.

4. Аналіз нормативних документів свідчить, що одні й ті ж об'єкти обліку регламентуються в залежності від завдань та цілей користувачів облікової інформації. Надмірна кількість нормативних актів та відсутність інвестиційної

підтримки держави для мікро-, малих та середніх підприємств в Україні гальмують процес капіталовкладень вітчизняними інвесторами.

5. На основі дослідження наукових проблем організації обліку та контролю капітальних інвестицій сформовано модель ідентифікації організації обліку капітальних витрат.

6. Систематизовано документальне забезпечення капітальних інвестицій та на його основі запропоновано типовий графік документообороту для торгівельних мереж.

7. Доведено, що організація обліку та контролю капітальних інвестицій повинна базуватися на взаємозв'язку завдань, можливостей та перспектив розвитку інформаційного забезпечення системи управління, формуючи комплекс інструментів для виявлення, відображення та перевірки результатів вкладень в основний капітал підприємства.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТОРГІВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ

2.1. Динаміка капітального інвестування в Україні

Стратегічний розвиток сучасного підприємства прямо залежить від його можливості інвестування в матеріально-технічну базу, засоби виробництва, технологічні рішення в сфері виробництва, комунікаційні технології тощо. Кожна галузь економіки та види економічної діяльності характеризується варіативністю частки необоротних активів в структурі майна підприємства, а отже і потребою в капітальних інвестиціях [1].

Станом на 2020 рік вартість капітальних інвестицій становила 623 978 935 тис. грн. Структура інвестицій виглядає таким чином – найбільша частка належить промисловості – 40,74 %; постачанню електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 12,12 %; будівництву – 10 %; сільському, лісовому та рибному господарствам належить – 9,48 %; оптовій та роздрібній торгівлі належить – 7,08 %, решті галузей економіки в структурі капітальних інвестицій належить сукупна частка – 20,58 %. [75]

Щодо джерел фінансування капітальних інвестицій, то воно, переважно, відбувалося за рахунок власних коштів підприємств та організацій – 65,43%. За рахунок кредитів банків та інших позик профінансовано лише 10,77 % капітальних інвестицій. За кошти місцевих бюджетів здійснено фінансування 9,05 % капітальних вкладень. Варто наголосити, що у сфері оптової та роздрібно торгівлі фінансування капітальних інвестицій відбувалося переважно за рахунок власних коштів – 94,4%, а за рахунок кредитів банків та фінансових установ на 4,4%. Ці показники свідчать про найвищий рівень залучення власних коштів у розвиток саме торгівельного бізнесу [75].

Загальний обсяг капітального інвестування в Україні за період з 2010 по 2022 роки представлено на рис. 2.1.

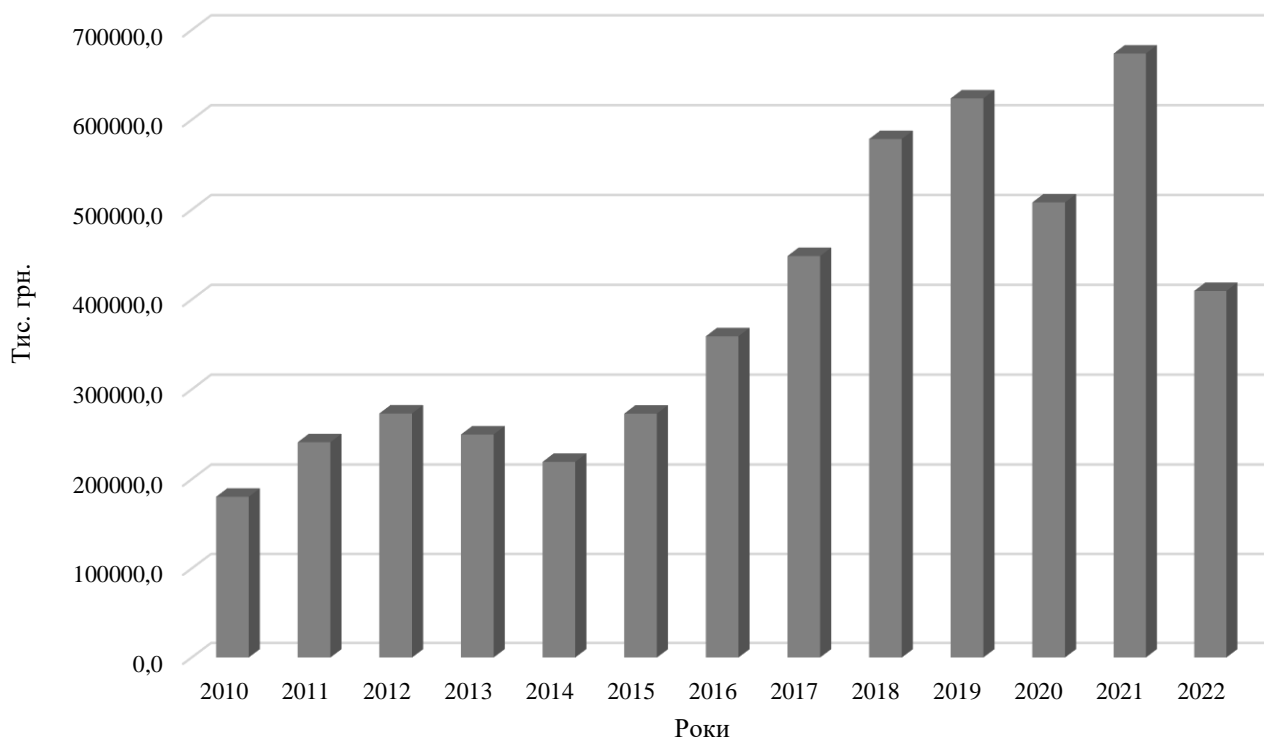

Рисунок 2.1 Обсяг капітальних інвестицій в Україні за 2010-2022 рр.

Джерело: [75].

Як бачимо, за вказаний період динаміка має циклічний характер. Зростання інвестиційної активності відбувається з 2010 до 2013 рр., з 2015 до 2020 рр. та з 2020 по 2022 рр. Що пояснюється періодичністю змін в політичній, соціальній та економічній складових розвитку України в ці періоди. Найнижчий показник зафіксовано у 2014 році. Саме в цей період відбулися дестабілізація політичної ситуації в державі, вторгнення військ російської федерації у Крим та східні – промислові області України. Попри руйнування економічних та соціальних зв'язків у найбільш активних промислових регіонах, спостерігається зростання капітальних інвестицій в 2015 році. Це свідчить про ефективність вжитих антикризових заходів в державі, підвищення довіри бізнесу до системи державного управління. Стрімке зниження інвестиційної активності (на 18,6%) спостерігається у 2020 році. Це період зміни політичної влади в країні, підходів

до оподаткування бізнесу, декларування нової влади орієнтирів на розвиток цифрових технологій, боротьбу з корупцією тощо. Це, безумовно, загальмувало процес вкладання коштів у необоротні активи. Однак, вже в 2021 році імплементовані державною владою зміни призвели до зростання капітальних інвестицій на 32,6% відносно попереднього року. У 2022 році відбулося суттєве скорочення показників капітального інвестування, що пояснюється початком повномасштабної агресії росії проти України.

Детальніше розглянемо капітальні інвестиції у види необоротних активів (рис. 2.2)

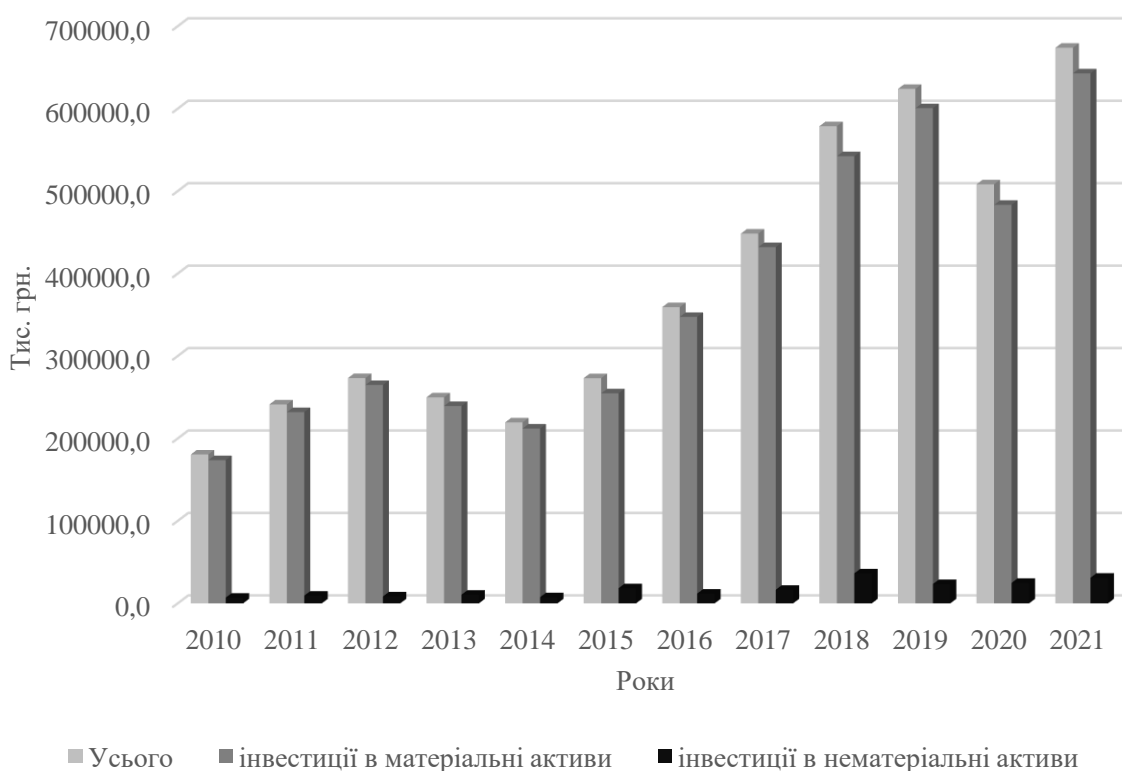

Рисунок 2.2 Капітальні інвестиції за видами необоротних активів у 2019-2021 рр.

Джерело: [75].

За період 2010 – 2021 роки зберігається загальна тенденція циклічного характеру. Однак, спостерігається значне зростання капітальних інвестицій у нематеріальні активи у 2018 році – з 16422 тис. грн. у 2017 р. до 36391,3 тис. грн. у 2018 р., тобто збільшення відбулося на 126%.

Розглянемо динаміку капітальних інвестицій за видами матеріальних необоротних активів за період 2010-2021 рр. на рис. 2.3.

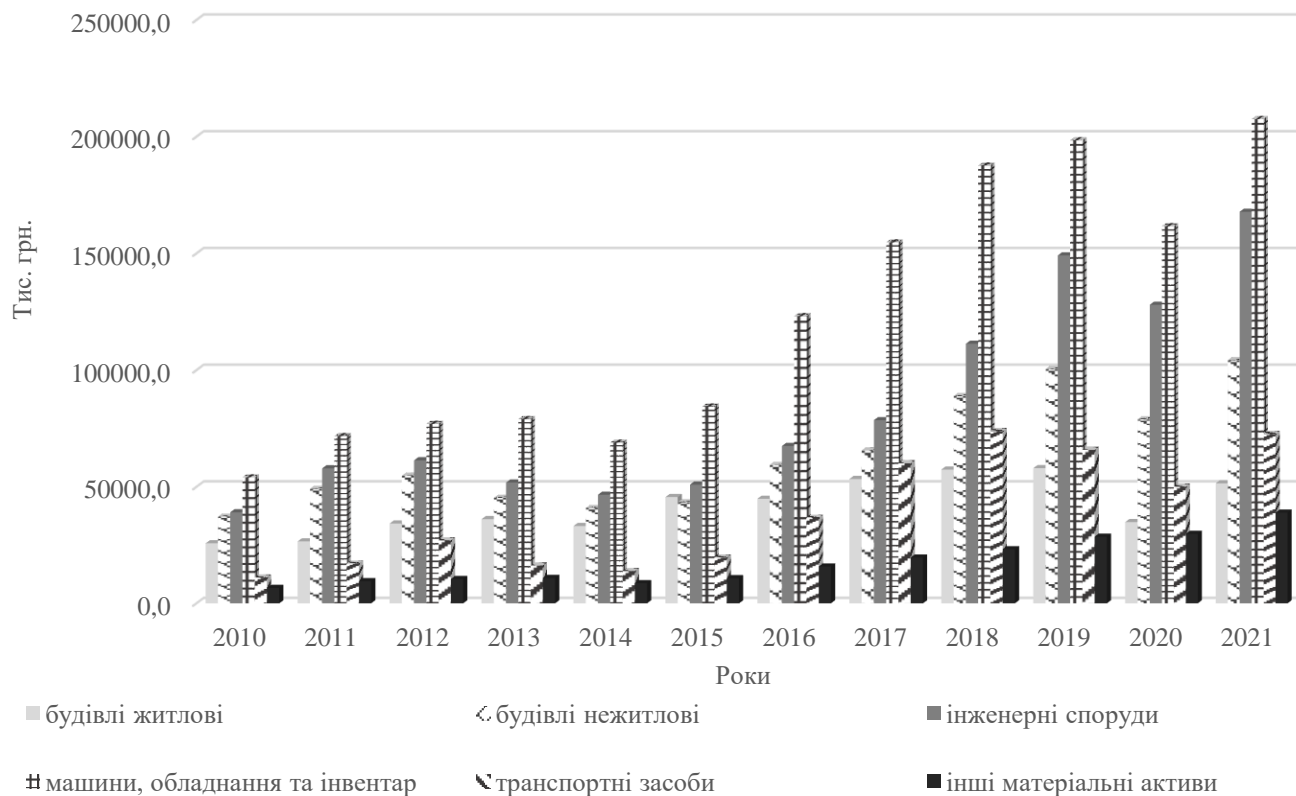

Рисунок 2.3 Капітальні інвестиції у види необоротних матеріальних активів за період 2010-2021 рр.

Джерело: [75].

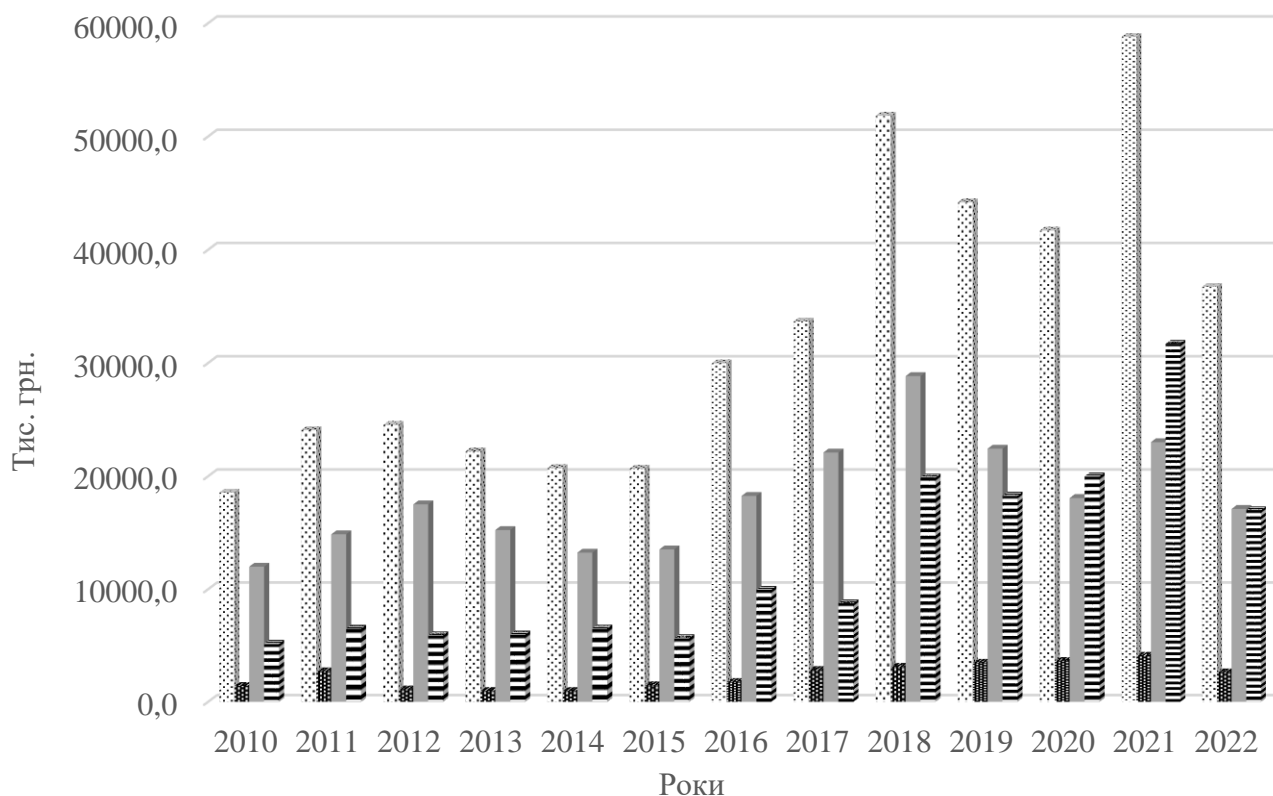
Найбільше вкладень за аналізований період відбувалося у машини, обладнання та інвентар. З 2016 до 2019 років спостерігаємо найвищий рівень розриву між інвестиціями у машини, обладнання та інвентар та іншими необоротними матеріальними активами. З 2019 року відбувається стрімке зростання капіталовкладень у будівлі нежитлові (на 13%) та інженерні споруди (на 34%) відносно попереднього року. Таку тенденцію можна пояснити впровадженням на рівні держави програми «Велике будівництво», що активізувало діяльність підприємств сфери будівництва доріг та нежитлових будівель. В цілому, спостерігалася позитивна динаміка вкладень коштів в основний капітал.

Загальна динаміка капітального інвестування за видами економічної діяльності представлена в Додатку 3 за період з 2017 по 2022 роки. Обраний період аналізу характеризується найбільш різкими змінами у структурі та обсягах витрат на поповнення основного капіталу.

Варто також наголосити, що цей період характеризується зміною політичного керівництва країни та найбільш гострою соціально-економічною кризою в Європі – війною. З 2017 року спостерігається позитивна динаміка до 2022 року. У 2020 році відбулося скорочення капітальних інвестицій у промисловість. Попри воєнні дії на території України у 2022 році та зниження капіталовкладень в необоротні активи за майже усіма видами економічної діяльності, спостерігаємо збільшення капітальних витрат у транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність. Тенденцію капіталовкладень в торгівельній діяльності можна охарактеризувати як не стабільну. З 2017 р. до 2019 р. відбувається збільшення капітальних інвестицій на 18152,8 тис. грн. або на 53,9%. У 2019 році капіталовкладення знизилися на 14,8%. У 2020 році рівень капітальних витрат суттєво не змінився, а в 2021 р. зростання спостерігається на 41%. За 2022 р. інвестиції в основний капітал наближаються до рівня 2017 року (зниження проти 2021 року становить 37,5%).

З огляду на обраний об'єкт дослідження, проаналізуємо капітальні інвестиції в торгівельній діяльності за період з 2010 по 2022 роки та відстежимо динаміку – рис. 2.4 і структуру капіталовкладень за видами торгівельної діяльності – рис. 2.5.

Динаміка капітальних інвестицій в торгівельному секторі корелює із загальними показниками капіталовкладень за аналогічний період, тобто простежується циклічність у вигляді підйомів і сповільнення вкладання коштів в основний капітал підприємств. Найвищі темпи зростання капітальних інвестицій простежуються у 2016, 2018 та 2021 роках. Необхідно відзначити стрімке зростання інвестицій у роздрібній торгівлі у 2018 та 2021 роках, що пов'язано із розвитком роздрібних мереж в Україні в цілому.

- ∴ Всього капітальних інвестицій в торгівлю оптову та роздрібну; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів
- ▒ Оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт
- Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами
- ▨ Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами

Рисунок 2.4 Капітальні інвестиції у торгівлю оптову та роздрібну; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів за період 2010-2022 рр.

Джерело: [75].

Структура капіталовкладень в необоротні активи підприємствами торгівлі у 2022 році характеризується таким чином: 7% від загального обсягу капітальних витрат належить підприємствам, які здійснюють оптову та роздрібну торгівлю автотранспортом, мотоциклами та надають послуги з їхнього ремонту; 46% склали капітальні інвестиції у роздрібній торгівлі та майже стільки ж у оптовій торгівлі. Відзначимо, що роздрібна та оптова торгівля здійснюють капіталовкладення в необоротні активи в рівних частинах. Як бачимо, найменша частка капітальних інвестицій належить підприємствам, які реалізують автотранспортні засоби, мотоцикли та здійснюють їх ремонт.

Рисунок 2.5 Структура капітальних інвестицій за 2022 рік

Джерело: [75].

Аналіз динаміки капітальних інвестицій дозволив сформулювати основні причини циклічності досліджуваних показників:

- валютні коливання, що можуть впливати на загальну вартість інвестицій та термін їх окупності;
- податкова нестабільність – при кожній зміні політичного керівництва держави вводяться нові підходи до адміністрування податків та перегляд сфер пільгових режимів оподаткування;
- політична нестабільність та зміни у правовому середовищі можуть створити ризики для інвесторів-нерезидентів;
- воєнна загроза, а отже ризик втрати повного контролю над активами.

2.2. Організація обліку капітальних інвестицій на підприємстві

Об'єктом дослідження обрано Приватне мале підприємство «Торговий дім «Експрестехпостач». Дане підприємство спеціалізується на забезпеченні сільськогосподарських об'єднань, транспортних організацій, промислових та лісопереробних підприємств інтегрованим асортиментом продукції, такої як підшипники, гумово-технічні вироби, метало-ріжучі та слюсарні інструменти, абразиви тощо є обраним нами об'єктом дослідження.

Основним видом діяльності підприємства є «Роздрібна торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів» (КВЕД 45.32), однак також є інші, серед яких:

Допоміжне обслуговування наземного транспорту (52.21);

Будівництво житлових і нежитлових будівель (41.20);

Будівництво інших споруд (42.99);

Неспеціалізована оптова торгівля (46.90);

Інші види роздрібною торгівлі в неспеціалізованих магазинах (47.19);

Інші види роздрібною торгівлі поза магазинами (47.99);

Складське господарство (52.10);

Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна (68.20);

Надання в оренду інших машин, устаткування та товарів (77.39).

Торговий дім «Експрестехпостач» співпрацює як з вітчизняними, так і з зарубіжними постачальниками, серед яких:

«FLT-KRASNIK S.A.», Польща;

«COMPLEX», Польща;

«SNR», Франція;

«УПЕК – Трейдінг», Україна

Луцького підшипниковий завод «SKF- Україна»;

ЗАТ «Іршавський абразивний завод», Україна.

Незважаючи на те, що досліджуване підприємство є невиробничим, на ньому також здійснюються капітальні інвестиції, які є важливим інструментом, що може стати в нагоді для:

- забезпечення сучасної та ефективної інфраструктури обслуговування клієнтів і оптимізації логістичних процесів;
- вдосконалення технологічної бази для поліпшення обробки замовлень і взаємодії з клієнтами;
- впровадження електронної комерції та онлайн-продажів для розширення ринкової присутності та забезпечення доступу до товарів в будь-який час.

Основою організації обліку на підприємстві є Наказ про облікову політику, що зазначено в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». На ПМП «Експрестехпостач» на початку січня кожного року затверджується Наказ про облікову політику та організацію бухгалтерського обліку підприємства. Він є обов'язковим для застосування усіма структурними підрозділами та філіями підприємства.

На кожному підприємстві організація обліку відбувається по-різному. В більшості випадків розпорядчий документ називається Наказом про облікову політику і включає в себе конкретний перелік методів оцінки об'єктів обліку, а решта організаційних регламентів оформлюються окремими наказами. Інші суб'єкти діяльності формують Наказ про облікову політику та Положення про організацію бухгалтерського обліку. Таким чином розділяють методичну та організаційно-технологічну складові. Це пов'язано з необхідністю представлення зацікавленим користувачам облікової політики для розуміння процесу формування показників фінансової звітності. При цьому організаційні та технологічні регламенти залишаються конфіденційними. Якщо ж підприємство не зобов'язане оприлюднювати фінансову звітність та облікову політику, то потреба в розмежуванні регламенту відсутня.

Досліджуване підприємство обрало спосіб організації обліку в єдиному розпорядчому документі, який чітко окреслює межі його застосування.

Документ складається з трьох розділів:

Організація бухгалтерського обліку.

Ведення бухгалтерського обліку.

Принципи і методи відображення у бухгалтерському обліку окремих активів і господарських операцій.

В розділі «Організація бухгалтерського обліку» зазвичай наводить обмежений перелік елементів облікової політики, який стосується усіх видів облікових робіт та об'єктів обліку. Так, для прикладу, ПМП «Експрестехпостач» розкриває форму організації бухгалтерського обліку, відповідальність керівника та головного бухгалтера, визначення право першого та другого підпису на фінансових і дозвільних документах, документообіг. Щодо конкретизації організаційних аспектів стосовно об'єктів обліку, операцій, процедур, виконавців облікових робіт, то такі регламенти виносяться у додатки до відповідного Наказу.

Щодо організації облікової роботи та організації документування операцій з капітального інвестування, то на досліджуваному підприємстві відсутній окремий графік документообігу. Натомість, сформовано загальний графік документообігу, де означено процес документування в цілому. Вважаємо, що доцільно було б розробити часткові графіки документообігу, в тому числі для капітальних інвестицій. Фрагмент існуючого графіка документообігу представлено в таблиці 2.1.

Як бачимо, графік документообігу має знеособлений характер, а отже у кожному випадку відсутня конкретна посада виконавця, контролера. Також не означено чіткі параметри передачі документу для подальшого опрацювання. В контексті розвитку сучасних інформаційних технологій такі звіти мають формальний характер і, по суті, не можуть бути застосовані для раціоналізації документообороту підприємства. Для прикладу розглянемо такий документ, як видаткова накладна. Процес його створення відображено правильно, а от термін виконання потребує уточнення, оскільки цей документ використовується не лише для видачі зі складу товарно-матеріальних цінностей, а й для їх отримання, тому необхідно уточнити такі випадки.

Таблиця 2.1. – Фрагмент графіка документообігу ПМП
«Експрестехпостач»

Назва документу	Відповідальний за створення документу	Термін виконання	Відповідальний за перевірку	Термін виконання
Товарно-транспортна накладна	Відповідальний співробітник	По мірі надходження документу	Бухгалтерія	Щомісяця
Лімітно-забірна картка	Матеріально-відповідальна особа	По мірі необхідності	Бухгалтерія	При прийнятті звіту
Акт на списання МШП	Матеріально-відповідальна особа	По мірі необхідності	Бухгалтерія	При прийнятті звіту
Видаткова накладна	Матеріально-відповідальна особа	По мірі необхідності	Бухгалтерія	При прийнятті звіту
Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів ОЗ-1	Комісія	По мірі необхідності	Бухгалтерія	Наступний робочий день

Джерело: сформовано автором самостійно.

Також для потреб його застосування в процесі документування капітальних інвестицій його необхідно відповідним чином ідентифікувати, а отже його обробка буде відбуватися в інших облікових регістрах обліку. Така ж проблема виникає в частині відповідальності за перевірку та обробку документів. Кожен документ повинен потрапити до того бухгалтера, який відповідає за певну ділянку обліку (облік товарно-матеріальних цінностей, облік основних засобів та капітальних інвестицій, облік заробітної плати, облік витрат виробництва тощо).

В додатках до Наказу про облікову політику представлено Робочий план рахунків. Однак, в додатку наведено синтетичні рахунки з субрахунками без відкриття аналітичних рахунків або додаткових субрахунків, які підприємство може використовувати. Це свідчить про формальний підхід до формування технічних аспектів організації обліку на підприємстві.

За науковими дослідженнями деталізація об'єктів капітального інвестування відбувається саме в робочому плані рахунків. Найчастіше він має такий вигляд – таблиця 2.2.

Вивчення змісту Посадових інструкцій доводить, що вони не відповідають реаліям функціонування сучасної бухгалтерії підприємства. Вони розроблені відповідно до потреб ручного ведення обліку, хоча підприємства такого типу в повній мірі забезпечені обліковим програмним забезпеченням, програмними продуктами для здійснення електронного документообігу.

Таблиця 2.2 – Робочий план рахунків з обліку капітальних інвестицій підприємств торгівлі

Синтетичний рахунок	Субрахунок	Аналітичний рахунок першого порядку	Аналітичний рахунок другого порядку	Аналітичний рахунок третього порядку	Пооб'єктний облік
15 «Капітальні інвестиції»	151 «Капітальне будівництво»	1511 «Капітальні інвестиції в будівлі»	15111 будівництво торговельних приміщень	151111 Господарським способом	1511111 Об'єкт № 1
				151112 Підрядним способом	1511121 Об'єкт № 2
				151113 Змішаним способом	1511131 Об'єкт № 3
		1512 «Капітальні інвестиції в споруди»	15121 будівництво рампи	151211 Господарським способом	151111 Об'єкт № 4
				151212 Підрядним способом	151111 Об'єкт № 5
				151213 Змішаним способом	151111 Об'єкт № 6
	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»	1521 «Придбання основних засобів»	15211 Придбання складської техніки	152111 За власні кошти	152111 Об'єкт №...
				152112 За позикові кошти	152121 Об'єкт №...
				152113 За рахунок цільового фінансування	152131 Об'єкт №...
				152114 Різні джерела фінансування	152141 Об'єкт №...

Джерело: власна розробка автора.

В частині технологічної складової організації обліку капітальних інвестицій на підприємстві використовується Порівняльна відомість забезпечення технічними засобами об'єкта торгівлі. Цей документ сформований в табличному редакторі Excel для внутрішнього використання – фрагмент відомості наведено в таблиці 2.3.

Його особливість полягає у намаганні стандартизувати підходи обладнання кожного об'єкта торгівлі у всіх філіях підприємства. Перед відкриттям нової філії або торгівельного об'єкта відбувається підбір стандартного обладнання та визначається планова вартість об'єкта інвестування. Однотипність обладнання дозволяє здійснювати його взаємозамінність з іншими філіями, обґрунтовано (на основі досвіду використання) визначати терміни корисного використання обладнання, планувати технічне обслуговування та поточні ремонти. Ще однією перевагою є доступність та простота інтеграції нового об'єкта в облікову систему підприємства, централізована передача товарної номенклатури тощо.

Таблиця 2.3. – Фрагмент відомості забезпечення технічними засобами об'єкта торгівлі при його відкритті

Проект 12	План			Факт			Абсолютне відхилення	Відносне відхилення, %	Відхилення обговорені на нараді від _____ р. та взяті в роботу / попередні коментарі
	Статті бюджету	Кількість	Вартість без ПДВ	Сума, грн.	Кількість	Вартість без ПДВ			
Номенклатурна група									
1. Технологічне обладнання									
1.1. Стіл клієнта	3	1840	5520	3	1900	5700	180	3,3	
1.2. Вітрина для підшипників малих Д	6	5860	35160	6	6100	36600	1440	4,1	
1.3. Вітрина для хомутів	2	3300	6600	2	3300	6600	-	-	
1.4. Вітрина для гідравлічних шлангів	3	3750	11250	3	3750	11250	-	-	
1.5. Вітрина для композитних з'єднань	2	2990	5980	2	2840	5680	-300	-5,0	
1.6. Верстат для обжимання гідравлічних шлангів	1	232000	232000	1	235200	235200	3200	1,4	Додаткові транспортні витрати 3200 грн.
1.7. Штангенциркуль	8	1250	10000	8	1250	10000	-	-	
1.8. PPO	2	11850	23700	2	11850	23700	-	-	

Джерело: сформовано автором самостійно.

Однак, відомість використовується лише для цілей забезпечення об'єктів торгівлі, а не для їхнього будівництва, реконструкції, добудови, придбання. Підприємству належать 5 об'єктів нерухомого майна у п'яти обласних центрах

України, ще 8 філій знаходяться в орендованих приміщеннях. Особливість діяльності підприємства полягає у забезпеченні наявності на постійній основі усього асортименту продукції. А це передбачає утримання великої кількості товарних залишків на складі, використання складського обладнання та облаштування місця для розвантаження вантажів.

Варто зауважити, що більшість будівельних робіт з дообладнання приміщень, добудови додаткових поверхів (маркет «ТД Експрестехпостач» м. Луцьк – добудовано 2 поверхи), будівництво під'їзних рамп відбувалося 9 років тому. Більшість обладнання потребує заміни або капітального ремонту, приміщення потребують тепло модернізації, а тому для відображення капіталізації витрат підприємству необхідно організувати облік капітальних інвестицій на належному рівні.

2.3. Організація контролю капітальних інвестицій торговельного підприємства

Капітальні інвестиції – досить складна господарська операція, яка передбачає великі фінансові вкладення, та саме через цю причину потребує постійного контролю, як під час здійснення будівництва (оновлення) активів, так і по його завершенню. Ведення постійного моніторингу надає можливість уникнути непередбачених проблем і забезпечити успішне завершення проекту капітальних інвестицій.

На сьогоднішній день на законодавчому рівні не встановлено жодного нормативно-правового акту, що регулює здійснення контролю за капітальними інвестиціями. Враховуючи відсутність вимог до контролю, встановлених на законодавчому рівні, підприємство має право формувати організаційні принципи контролю самостійно, закріпивши їх внутрішніми положеннями. В такий спосіб, компанія має можливість, враховуючи особливості своєї діяльності та завдань,

які можуть виникнути у майбутньому, обрати власний варіант внутрішнього контролю.

Здійснення прозорого контролю за капітальними інвестиціями є важливим процесом на підприємстві, адже саме це надає можливість ефективно використовувати фінансові та матеріальні ресурси під час реалізації проектів, а також вчасно виявляти та керувати ризиками.

Контроль капітальних інвестицій може бути більш ефективним, якщо проводиться на рівні окремих об'єктів чи проектів. Це дозволяє детально вивчати кожен об'єкт, ідентифікувати потенційні проблеми та ризики, а також забезпечує більшу прозорість і контроль над фінансовими потоками. Виділимо наступні об'єкти контролю капітальних інвестицій (рис. 2.6).

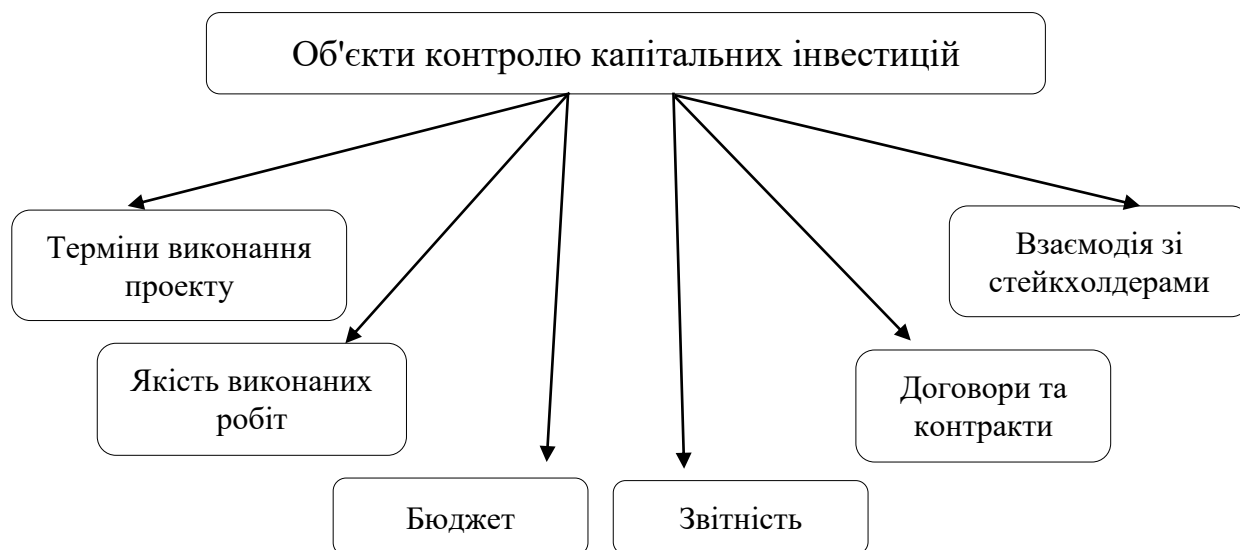

Рисунок 2.6 Об'єкти контролю капітальних інвестицій

Джерело: розроблено автором самостійно.

До об'єктів контролю відносимо:

– контроль термінів виконання проекту допомагає відстежувати та мінімізувати ризики затримки виконання його етапів, які зазвичай впливають на вартість проекту, створюючи додаткові витрати, наприклад за рахунок збільшення обсягу витрат на заробітну плату залучених працівників;

– контроль якості у сфері капітальних інвестицій має критичне значення для успішної реалізації проекту та досягнення його цілей. В контексті капітального інвестування слід здійснювати технологічний контроль. Він дозволяє попередити виникнення дефектів та помилок на ранніх етапах виконання, знижуючи ризик виникнення проблем у подальшому.

Договір є юридичним документом, який захищає права та обов'язки всіх сторін. Контроль над виконанням умов договору є надважливим процесом, адже допомагає уникнути непорозумінь, конфліктів та правових проблем у подальшому.

Контроль за бюджетом є ключовим аспектом управління капітальними інвестиціями, адже саме бюджет допомагає ефективно розподіляти ресурси – грошові, людські, матеріальні та інші, що в свою чергу дозволяє уникнути перевитрат і фінансових ризиків. Це робить процес виконання проекту більш раціональним.

Забезпечення ефективної комунікації зі стейкхолдерами допомагає зрозуміти їхні очікування, потреби та концепції успіху. Це важливо для адаптації стратегій та рішень відповідно до потреб всіх зацікавлених сторін. Також, правильна взаємодія може сприяти розвитку взаємної лояльності між всіма учасниками процесу, що є важливим для подальшої співпраці.

Звітність забезпечує прозорість у фінансових операціях та використанні ресурсів, що створює відчуття відповідальності серед учасників процесу, сприяє дотриманню стандартів і процедур. Контроль звітності, також допомагає виявляти будь-які аномалії, затримки чи відхилення від плану. Це дозволить оперативно вжити заходів для вирішення проблем та забезпечення вчасного завершення проекту інвестування.

Стан організації системи контролю в цілому за об'єктами та капітальних інвестицій зокрема наведено в таблиці 2.4.

Як бачимо, в існуючій системі контролю підприємства спостерігається конфлікт інтересів. Так, при здійсненні контролю за термінами виконання

проекту капітального інвестування заступник директора здійснює контроль за їх дотриманням і сам організовує процес.

Таблиця **Ошибка! Текст указанного стиля в документе отсутствует..4.** –

Організація внутрішнього контролю за його об'єктами на ПМП «ТД

Експрестехпостач»

Об'єкт контролю	Відповідальний за формування завдання, параметрів контролю	Відповідальний за виконання, нагляд	Відповідальний за контроль
Терміни виконання проекту	Директор	Заступник директора	Заступник директора
Якість виконаних робіт	Директор	Заступник директора	Комісія в складі директора, заступника директора, головного бухгалтера
Бюджет капітального інвестування	Головний бухгалтер	Заступник директора	Головний бухгалтер
Звітність	Головний бухгалтер	Заступник директора	Головний бухгалтер
Договори та контракти	Директор	Головний бухгалтер	Головний бухгалтер
Взаємодія зі стейкхолдерами	Директор	Заступник директора	Заступник директора

Джерело: сформовано автором самостійно.

Така ж ситуація відбувається щодо взаємодії зі стейкхолдерами. Щодо контролю договорів, то їх підготовку та контроль виконує головний бухгалтер. Наявність конфлікту інтересів в означеній системі контролю призводить до некоректності санкціонування фінансових операцій та операцій з товарно-матеріальними цінностями, надмірних витрат, зловживанням службовим становищем тощо.

Для здійснення контролю за вказаними вище об'єктами на підприємстві здійснюють бухгалтерський контроль, технологічний та управлінський види контролю. Бухгалтерський контроль ведеться постійно бухгалтерією підприємства. В Наказі про облікову політику зазначено, що відповідальність за такий вид контролю покладено на головного бухгалтера підприємства. Інших організаційних регламентів (план перевірки структурних підрозділів, філій, складів інших об'єктів) на підприємстві не розроблені. Однак, бухгалтерському контролю піддаються первинні та зведені документи, аналітичні відомості до

синтетичних рахунків, оборотно-сальдові відомості по рахунках. Перевіряється правильність заповнення документів, наявність підписів відповідальних осіб, здійснюється арифметична перевірка. Підтвердженням опрацювання документу, а отже і проходження його перевірки, є підпис бухгалтера на документі та проставлена на ньому кореспонденція рахунків.

Наказом про облікову політику підприємства визначено, що проведення інвентаризації відбувається не рідше одного разу на рік перед складанням фінансової звітності (станом на 01 грудня). В додатку до Наказу затверджено інвентаризаційну комісію в складі директора, головного бухгалтера, заступника директора. Однак, не уточнено склад інвентаризаційних комісій для перевірки філій та відокремлених структурних підрозділів. Інвентаризація капітальних інвестицій проводиться формально за ознакою фактичної наявності об'єкта. Таким чином, інвентаризаційний процес організовано формально – лише для потреб складання фінансової звітності.

Технологічний контроль капітальних інвестицій здійснюється в переважній більшості випадків заступником директора з комерційних питань. Його контрольні функції визначені у посадовій інструкції і мають узагальнюючий характер. Щодо конкретизації обов'язків звітування про результати контролю, виявлені розбіжності та відхилення планових показників від фактичних, то такі параметри не означені жодним розпорядчим документом. Проте, на підприємстві формується інформація для планування та контролю за процесом капітального інвестування (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5. – Документи для контролю капітальних інвестицій

Документ	Інформація для контролю	Процедура контролю	Відповідальний за контроль		
			Бухгалтерський	Технологічний	Управлінський
1	2	3	4	5	6
Договір	Умови, терміни виконання зобов'язань, повернення ТМЦ, гарантійного ремонту підрядником та / або продавцем	Перевірка умов, термінів зобов'язань	Бухгалтер по розрахункових операціях	Заступник директора	Директор
Наказ про початок робіт	Призначення відповідальних працівників, дата	Вчасність початку робіт	Бухгалтер по розрахункових операціях	Заступник директора	Директор

	початку процесу інвестування, тощо				
--	------------------------------------	--	--	--	--

Продовження таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6
Видаткова накладна	Кількісні, вартісні показники ТМЦ, МВО, відповідність якісним характеристикам	Арифметична та формальна перевірки	Бухгалтер по запасах	Завідуючий складом	Менеджер з постачання
Товарно-транспортна накладна	Вартість транспортних послуг	Перевірка: арифметична, формальна, достовірності відстані доставки та витрат пального	Бухгалтер по запасах або бухгалтер по розрахункових операціях	Завідуючий складом	Менеджер з постачання
Лімітно-забірна картка	Вартісні, кількісні показники; частота відпуску ТМЦ, МВО	Перевірка: арифметична, формальна, відповідності потреби зі службової записки	Бухгалтер по запасах	Завідуючий складом	Заступник директора
Накладна-вимога	Вартісні, кількісні показники	Перевірка потреби у запасах відповідно кошторисній документації	Бухгалтер по запасах	Завідуючий складом	Заступник директора
Подорожні листи	Кількісні показники	Перевірка пройденого шляху та витрати ПММ	Бухгалтер по розрахункових операціях	Заступник директора	Заступник директора
Наряди на виконання робіт	Кількісні показники, місце виконання робіт	Перевірка: арифметична, формальна	Бухгалтер по розрахункових операціях	Заступник директора	Головний бухгалтер
Табель обліку робочого часу	Кількісні показники	Перевірка: арифметична, формальна	Бухгалтер по заробітній платі	Головний бухгалтер	Головний бухгалтер
Акти здачі-приймання виконаних робіт	Вартісні, кількісні показники	Перевірка: арифметична, формальна	Головний бухгалтер	Заступник директора	Директор
Акт приймання-передачі устаткування	Вартісні, кількісні показники	Перевірка: арифметична, формальна	Головний бухгалтер	Заступник директора	Директор
Платіжні доручення	Вартісні показники, терміни оплати	Перевірка: арифметична, формальна	Бухгалтер по грошових коштах та податкових розрахунках	Головний бухгалтер	Директор
Акти за ф. № ОЗ-1 та № ОЗ-2	Вартісні, кількісні показники, відповідність: договору, якісним характеристикам	Перевірка: арифметична, формальна	Головний бухгалтер	Заступник директора	Директор

Джерело: сформовано автором самостійно.

Представлений перелік бухгалтерських документів та інформації, яку вони надають, дозволяє стверджувати про функціонування окремих складових

системи внутрішнього контролю. Однак, вона фрагментарна, не забезпечує фактичний контроль, відсутня плановість та організація перевірок структурних підрозділів.

Висновки до розділу 2

Другий розділ присвячено дослідженню тенденцій капітального інвестування в Україні, в тому числі торговельних підприємствах, стану організації обліку та контролю капітальних інвестицій торговельних мереж на прикладі ПМП «ТД «Експрестехпостач».

1. На основі аналізу статистичних даних встановлено, що за вартістю капіталовкладень у 2020 році торговельні підприємства посідають п'яте місце з поміж інших видів економічної діяльності, що свідчить про активність розвитку торгівлі в Україні.

2. Аналіз загального обсягу капітального інвестування в Україні, за видами необоротних активів та за видами економічної діяльності за період з 2010 по 2022 роки доводить, що динаміка має циклічний характер. Зростання інвестиційної активності відбувається з 2010 до 2013 рр., з 2015 до 2020 рр. та з 2020 по 2022 рр. Що пояснюється періодичністю змін в політичній, соціальній та економічній складових розвитку України в ці періоди.

3. Дослідження особливостей організації обліку торговельної мережі дало підстави стверджувати, що організаційна, методична та технологічна складові характеризуються низьким рівнем відповідності сучасним потребам ведення такого бізнесу. Функціонування бухгалтерської служби побудовано на неформальній основі, що суттєво послаблює можливості здійснення контролю та об'єктивності його результатів.

4. На основі вивчення структури об'єктів капітального інвестування підприємства та існуючого робочого плану рахунків, запропоновано власний підхід до його формування та використання в практиці підприємства. Він

дозволяє ідентифікувати капітальні інвестиції за джерелами фінансування, способами поповнення основного капіталу, матеріально-відповідальними особами.

5. Встановлено невідповідність діючих на підприємстві посадових інструкцій реальним функціональним обов'язкам бухгалтерів. Для оптимізації їх змісту проведено дослідження процесу документування операції з капітальними інвестиціями. Це дозволило виділити основні недоліки в документообороті, визначити контрольні точки з наявністю конфлікту інтересів осіб, які виконують та одночасно контролюють процеси.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Ефективний облік капітальних інвестицій дозволяє підприємствам забезпечувати оптимальне використання фінансових ресурсів, уникати перевитрат та зберігати фінансову стабільність в умовах постійних змін ринкового середовища, стрімкого розвитку технологій.

Кожне підприємство намагається оптимізувати капітальні витрати з огляду на можливість їх швидкої окупності, надійності та технологічності. Це обумовлює потребу в ретельному плануванні інвестицій, а особливо в контексті масштабування бізнесу. Для уніфікації і стандартизації діяльності підприємства та його філій як системи, потрібно такі ж вимоги застосувати до планування капітальних інвестицій. Пропонуємо впровадити в практику діяльності підприємства документ «Бюджет капітальних інвестицій в торгівельний об'єкт» - таблиця 3.1.

В таблиці представлено детальний опис робіт, які необхідно здійснити для створення об'єкта. Статті формуються виходячи з класифікації витрат та видів робіт, які плануються. Особливістю бюджету є його системність в контексті відображення інформації про витрати в режимі «он-лайн», визначено «делайни» та можливість їх контролю, реалізовано можливість констатації факту перевірки якості робіт, матеріалів та причини виходу за межі бюджетних параметрів.

Усі параметри підлягають плануванню, однак окремі показники, такі як «технічний огляд об'єкта» не відображені в кількісному вираженні, а лише у вартісному. Це пов'язано з відсутністю можливості визначення часових, натуральних або інших одиниць виміру, тому вартість встановлюють виходячи з попередньо узгоджених з підрядником сум за виконання певного обсягу робіт.

Таблиця 3.1. – Бюджет капітальних інвестицій в торговельний об'єкт

Проект Хмельницький Експрестехпостач	План		Сума, грн.	Факт		Сума, грн.	Плановий термін виконання, днів	Фактичний термін виконання, днів	Перевірка якості робіт	Відхилення обговорені на нараді від та взяті в роботу / попередні коментарі
	Об'єкти інвестування	Кількість		Вартість без ПДВ, грн	Кількість					
Інвестиційні витрати										
1.Будівельно-монтажні роботи:										
1.1. Підготовчі роботи:	x									
Технічний огляд	x	9000	9000	x	9000	9000	14	14	Викон.	
Розробка технічного завдання	1	2000	2000	1	2000	2000	30	34	-/Викон.	Не прийняті роботи в означений термін + 4 дні
Демонтаж старого обладнання та матеріалів	x	70000	70000	x	62000	62000	22	20	Викон.	
Вивезення технологічного сміття	x	60000	60000	x	61500	61500	5	4	Викон.	
Демонтаж будівельних конструкцій	x	52000	52000	x	41000	41000	4	4	Викон.	
Вивезення будівельного сміття	x	30000	30000	x	(12000)	(12000)	3	3	Викон.	Реалізовано на сторону
.....										
1.2. Будівельні роботи										
1.2.1. Реконструкція фасаду:										
Витрати на матеріали										
Витрати на оплату праці										
Витрати на соціальне страхування										
.....										
1.3 Кондиціонери та вентиляція, опалення										
Кондиціонер	4	26000	104000	4	26000	104000	1	1	Викон.	
4.2 Стелажне обладнання										
Монтаж										
Стелаж в ТЗ	9	21000	189000	9	21000	189000	2	2	Викон.	
Стелаж складський	8	42000	336000	8	42000	336000	3	4	-/Викон.	Не прийняті роботи в означений термін + 1 день

Джерело: власна розробка автора.

Такий бюджет формується при придбанні торговельного, допоміжного та іншого обладнання. Він дозволяє сформувавши потребу в однотипних об'єктах та відображати їх відповідним чином в обліку. Для оптимізації витрат можна сформувавши вартісний поріг для торговельного обладнання, яке не відноситься до основних засобів, оскільки його вартість за одиницю не перевищує 20 000 грн.

Щодо класифікації витрат на такі, що капіталізуються та відображаються у складі витрат звітного періоду, то пропонуємо затвердити внутрішній класифікатор ремонтів, модернізації, дообладнання тощо (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2. – Класифікатор витрат підприємства, які капіталізуються

Вид основних засобів	Змістова характеристика робіт	Обґрунтування капіталізації витрат, вибір способу оцінки економічної вигоди
Капітальний ремонт автомобіля вантажного, легкового	Заміна рами для вантажних автомобілів	- «двигун з картером зчеплення у зборі» [70];
	Заміна кузова легкового автомобіля	- «коробка передач, роздавальна коробка» [70];
	Заміна 3 і більше базових агрегатів автомобіля	- «гідромеханічна передача» [70]; - вісь; - «рульове керування» [70]; - «кабіна вантажного та кузов легкового автомобілів» [70]; - «рама вантажного автомобіля» [70]
Дообладнання, модернізація транспортних засобів	Встановлення гідравлічного підйомника (гідроборту) для навантаження розвантаження ТМЦ роклою	Зниження витрат часу на розвантажувально-навантажувальні роботи. Визначається як еквівалент витрат часу при застосуванні та вартості стаціонарного самохідного електро-навантажувача.
Відновлення, зміна внутрішнього оздоблення та концепції об'єкта торгівлі	Забезпечує: санітарно-гігієнічні норми об'єкта торгівлі; інформує покупця про корпоративну належність об'єкта; впізнаваність об'єкта торгівлі; зручність та комфорт обслуговування клієнтів; збільшення доходу за рахунок клієнтоорієнтованості тощо	Визначається виходячи з початкових характеристик використаних матеріалів, способу експлуатації об'єкта, інтенсивності потоку людей тощо. Спосіб оцінки обирається на основі розрахунку означених показників та їх приросту приведеного у вартісне вираження

Формування представленого класифікатора відбувається індивідуально для кожного підприємства. Його доцільно обговорити з фахівцями-інженерами з експлуатації обладнання, будівель. Саме їхнє професійне судження береться за основу, а обґрунтування відбувається на основі нормативних документів відповідного технічного спрямування. Оформити класифікатор можна додатком до наказу про облікову політику підприємства.

Ще одним важливим моментом організації обліку капітальних інвестицій є структура облікової політики. Вона включає в себе набір правил і принципів, які визначатимуть порядок ведення обліку капітальних інвестицій.

Отже, на нашу думку, для ефективної організації обліку капітальних інвестицій на підприємстві варто дотримуватись такої послідовності етапів (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3. – Етапи організації обліку капітальних інвестицій торгівельної мережі

Назва етапу	Дії, що виконуються на даному етапі
Етап 1 «Аналіз потреб підприємства»	визначення стратегічних цілей та завдань
	визначення обсягів та типів капітальних інвестицій, необхідних для досягнення цілей
Етап 2 «Формування інвестиційного плану»	складання переліку потрібних інвестиційних проектів
	визначення обсягів інвестицій, термінів реалізації та очікуваних результатів
Етап 3 «Економічне обґрунтування»	розрахунок ефективності інвестицій
	проведення аналізу ризиків та можливих втрат
Етап 4 «Фінансове забезпечення»	визначення джерел фінансування для капітальних інвестицій
	розробка фінансового плану для реалізації проектів
Етап 5 «Проведення консультацій та вибір партнерів»	вибір партнерів і постачальників для реалізації інвестиційних проектів
Етап 6 «Впровадження системи обліку»	вибір та впровадження інформаційної системи для обліку капітальних інвестицій. Навчання персоналу щодо користування новою системою
Етап 7 «Моніторинг та звітність»	регулярне формування звітів про виконання інвестиційних проектів для внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів

Джерело: розроблено автором самостійно.

Розглянемо, які пункти, щодо обліку капітальних інвестицій необхідно прописати в обліковій політиці (рис. 3.1).

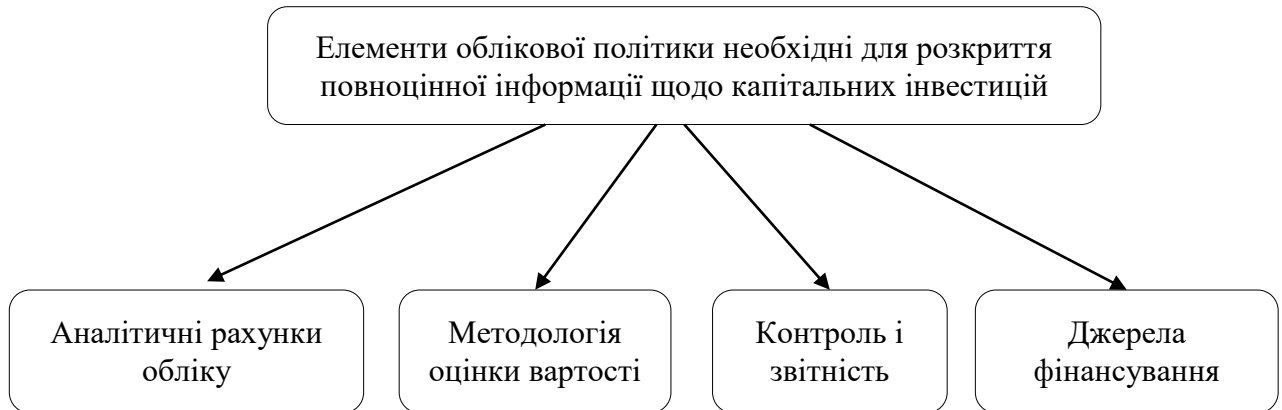

Рисунок 3.1 Елементи облікової політики необхідні для розкриття повноцінної інформації щодо капітальних інвестицій

Джерело: розроблено автором на основі [16; 86; 87]

Виділення аналітичних рахунків відбувається відносно конкретного об'єкта інвестування. Необхідність розробки аналітичних рахунків полягає у правильній класифікації капітальних інвестицій, що дозволить ефективніше контролювати та аналізувати витрати на придбання, ремонт, оновлення, модернізацію матеріальних та нематеріальних активів. Приклад представлено в таблиці 2.2.

Методологія оцінки капітальних інвестицій відбувається за такими підходами: консервативним та динамічним.

Консервативний метод оцінки капітальних інвестицій є підходом, який базується на застосуванні консервативних або обережних оцінок до потенційних доходів, витрат, ризиків та інших факторів, пов'язаних з інвестиційним проектом. Ось деталізація консервативного методу оцінки для створення облікової політики:

Оцінка доходів:

- в розрахунок окупності приймаються найнижчі показники доходу, які очікуються від інвестування;

- враховуються можливі зниження цін, втрати ринкової частки або інші економічні фактори.

Витрати проекту:

- приймаються до розрахунку найвищі вартісні показники проекту, включаючи зростання витрат на матеріали, працю, обслуговування та інші елементи;

- застосовуються консервативні прогнози щодо інфляції та зростання цін на матеріали, послуги, роботи.

Ризики:

- ідентифікація та оцінка ризиків на песимістичному рівні;

- застосування вищих ставок дисконту для розрахунку чистої вартості інвестицій.

Часова перспектива – врахування більш короткого горизонту оцінки для уникнення великих прогнозних помилок довгострокової перспективи.

Фінансові умови – врахування більш високих вимог до вартості капіталу, що відображає консервативний підхід до фінансування.

Враховуючи ці аспекти, підприємство може розробити облікову політику, яка відобразатиме консервативний підхід до оцінки капітальних інвестицій. Він забезпечує фінансову стійкість, уникнення переоцінки дохідності, термінів окупності інвестицій та знижує ризики для підприємства.

Динамічний метод оцінки капітальних інвестицій є підходом, що зосереджується на часовому розподілі грошових потоків протягом тривалості проекту, враховуючи часову вартість грошей. Розглянемо деталізацію динамічного методу для створення відповідної облікової політики щодо капітальних інвестицій:

Часова вартість грошей:

- застосування дисконтування для приведення очікуваних майбутніх грошових потоків до їх чистої теперішньої вартості;

- використання дисконтної ставки, яка відображає очікувану вартість капітальних вкладень.

Прогнозування грошових потоків:

- розробка детальних прогнозів доходів та витрат протягом тривалості проекту;

- врахування вартості операцій, обслуговування кредитів, амортизації та інших фінансових витрат.

Аналіз чутливості проекту – оцінка впливу зміни ключових параметрів (наприклад, витрат, доходів, дисконтної ставки) на чистий приведений дохід або інші метрики оцінки.

Тривалість інвестиційного проекту – врахування тривалості інвестиційного проекту при розрахунку грошових потоків та дисконтуванні, щоб визначити чисту приведену вартість проекту.

Оцінка ризиків – використання динамічних моделей для оцінки фінансових ризиків та невизначеності, пов'язаних з капітальними інвестиціями на різних етапах проекту.

Оновлення прогнозів – періодичне оновлення прогнозів грошових потоків та інших важливих параметрів на основі актуальних даних та змін у внутрішньому чи зовнішньому середовищі.

Динамічний метод оцінки капітальних інвестицій забезпечує більш точне уявлення про реальну вартість та вигоди проекту, а також дозволяє фахівцям приймати обґрунтовані рішення на основі часової вартості грошей та інших фінансових факторів.

При організації контролю за здійсненням капітальних інвестицій на підприємстві варто визначити його чіткі методи, а також відповідальність за їх недотримання. Важливо створити механізми моніторингу та звітності для виявлення відхилень від планів.

Організація внутрішнього контролю за означеними об'єктами здійснюється за алгоритмом, який представлений на рис. 3.2.

Вибір джерел фінансування капітальних інвестицій також має важливе значення. На нашу думку, в обліковій політиці необхідно прописати порядок оцінки фінансовий стан підприємства, враховуючи поточні та прогнозовані фінансові показники, а після визначення необхідності залучення зовнішніх ресурсів.

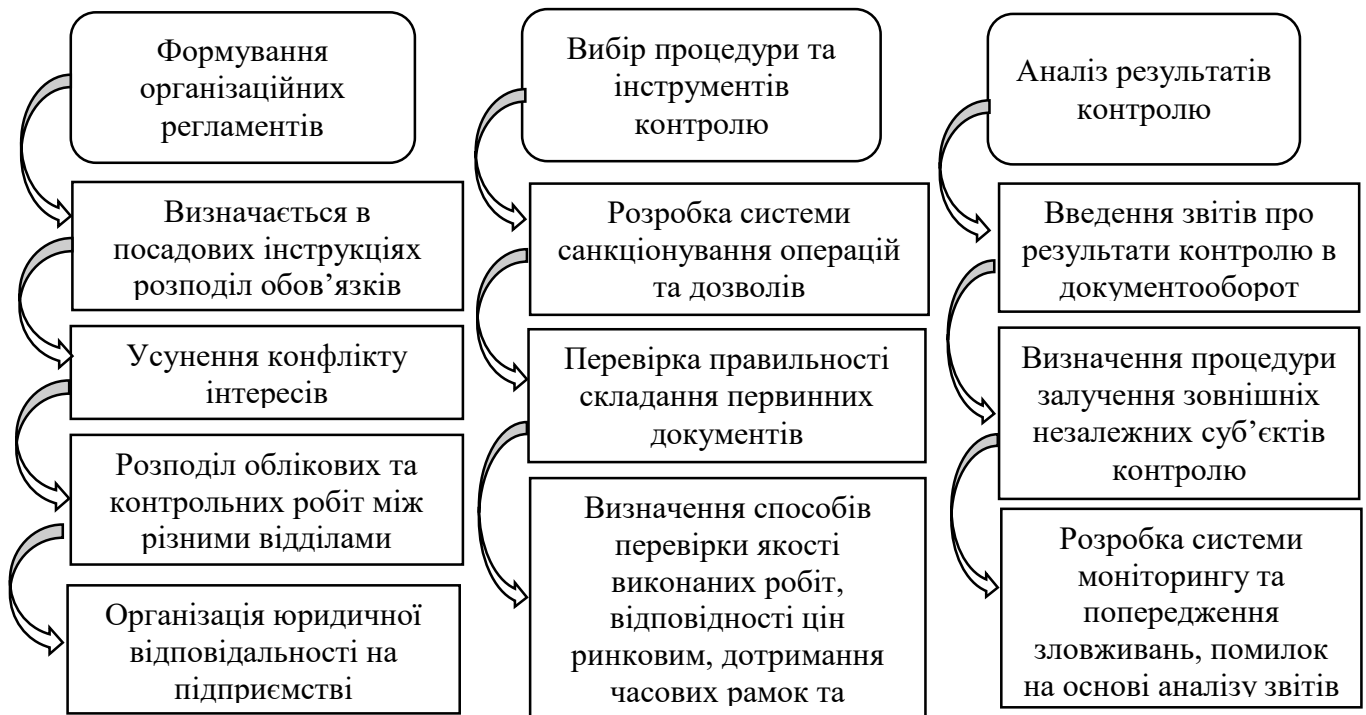

Рисунок 3.2 Модель організації системи внутрішнього контролю капітальних інвестицій торгівельної мережі

Джерело: власна розробка автора.

Отже, для організації обліку та контролю капітальних інвестицій в торгівельних мережах потрібно системно та комплексно підходи до вибору процесу документування операції, оцінки капітальних витрат, методів, процедур та інструментів контролю як оперативного, так і технологічного. Запропоновані шляхи вдосконалення повинні забезпечити формування належного інформаційного середовища для прийняття ефективних управлінських рішень.

Висновки до розділу 3

В третьому розділі сформовано напрями удосконалення організації обліку та контролю капітальних інвестицій торговельних мереж. Які полягають в розробці бюджету капітальних витрат, класифікатора капітальних інвестицій, етапів організації обліку та контролю капітальних інвестицій.

1. Розроблено «Бюджет капітальних інвестицій в торговельний об'єкт» для оптимізації капітальних витрат, контролю за їх величиною, термінами виконання проекту та визначення причин відхилення фактичних показників від планових.

2. Запропоновано застосовувати внутрішній класифікатор ремонтів, модернізації, дообладнання об'єктів основних засобів для обґрунтування причин капіталізації витрат та конкретизації економічної вигоди від здійснених капіталовкладень.

3. Сформовано підхід для організації обліку капітальних інвестицій торговельної мережі в контексті етапів прийняття рішення про капіталовкладення підприємства.

4. Представлено варіанти оцінки капітальних інвестицій консервативним та динамічним методами, які обираються в залежності від стилю керівництва, можливостей оперативно реагувати на зміни внутрішнього і зовнішнього середовища відносно об'єкта інвестицій.

5. Розроблено модель організації системи внутрішнього контролю торговельних мереж, яка базується на взаємозв'язку організаційних регламентів, процедур та інструментів контролю, аналізі результатів контролю.

Основні положення кваліфікаційної роботи магістра викладено автором в праці [76].

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичних та практичних аспектів організації обліку та контролю капітальних інвестицій дозволили зробити такі висновки:

1. Встановлено, що для цілей організації обліку та контролю капітальні інвестиції необхідно розглядати як тимчасовий процес вкладання коштів, які повинні обов'язково перетворитися у об'єкт необоротних активів, що підлягає амортизації. Це обумовлено наявністю ресурсної та витратної складових процесу капіталовкладень, де витратна складова визначає бухгалтерську основу вартісної оцінки вкладень в основний капітал, а ресурсна – економічну складову, яка характеризує форму, способи, та джерела відтворення основного капіталу підприємства. Обмеженість часового горизонту існування капітальних інвестицій обумовлена їх трансформацією у необоротні активи.

2. Визначено основні складові нормативно-правового забезпечення організації обліку та контролю, які регламентують різні аспекти інвестиційної діяльності: для цілей оподаткування, бухгалтерського обліку та контролю. При цьому, нормативне забезпечення контролю формується, в основному, на рівні підприємства у вигляді внутрішніх регламентів. Податкове законодавство орієнтоване на встановлення меж віднесення витрат до капітальних або звітного періоду. Розгалуженість законодавчої бази не вирішує основну проблему ідентифікації витрат, які капіталізуються. Наявність «розмитой» межі трактування економічної вигоди породжує низку непорозумінь та колізій в частині регламентації віднесення витрат на капітальний ремонт, модернізацію, дообладнання до капітальних.

3. Дослідження наукових проблем організації обліку та контролю капітальних інвестицій дозволили сформувати модель їх ідентифікації. Для належної організації аналітичного обліку та підвищення рівня аналітичності облікової інформації сформовано класифікацію капітальних інвестицій для торговельних мереж, які відображають форму, способи, джерела фінансування капітальних вкладень в основний капітал підприємства. Це дозволило

сформувати робочий план рахунків для обліку капітальних інвестицій торговельних підприємств.

4. Обґрунтовано, що організацію контролю капітальних інвестицій необхідно розглядати в трьох аспектах: контроль повноважень, контроль документального оформлення та контроль майна власника. Контроль повноважень організовується через формування посадових інструкцій, розробки внутрішніх протоколів, стандартів, класифікаторів перевірки та прав доступу до облікової інформації. Контроль документального оформлення організовується шляхом формування графіків документообороту, регламентування прав доступу до документальної перевірки, виправлення помилок, дозволів або заборони виконання операції та подальшого руху документу в автоматизованій системі обліку. Контроль збереження організовується через процедури інвентаризації.

5. Вивчення тенденцій розвитку капітального інвестування в Україні дозволило стверджувати про циклічність інвестиційного процесу і залежить від політичних, соціальних та економічних змін в державі. Це свідчить про необхідність стабілізації усіх чинників, які формуються в середовищі державного управління. Динаміка капітальних інвестицій в торговельному секторі корелює із загальними показниками капіталовкладень за аналогічний період, тобто простежується циклічність у вигляді підйомів і сповільнення вкладання коштів в основний капітал підприємств. Найвищі темпи зростання капітальних інвестицій простежуються у 2016, 2018 та 2021 роках. Необхідно відзначити стрімке зростання інвестицій у роздрібній торгівлі у 2018 та 2021 роках, що пов'язано із розвитком роздрібних мереж в Україні в цілому.

6. Щодо організації облікової роботи досліджуваного підприємства та організації документування операцій з капітального інвестування зокрема, то встановлено відсутність окремого графіку документообігу. Натомість, сформовано загальний графік документообігу, де процес документування в цілому має знеособлений характер, а отже у кожному випадку відсутня конкретна посада виконавця, контролера. Також не означено чіткі параметри

передачі документу для подальшого опрацювання. В контексті розвитку сучасних інформаційних технологій такі звіти мають формальний характер і, по суті, не можуть бути застосовані для раціоналізації документообороту підприємства. Робочий план рахунків не сформований, а облік капітальних інвестицій ведеться за субрахунками з подальшою аналітикою відносно об'єкта інвестування. Тому розроблено робочий план рахунків для торговельних підприємств в частині відображення капітальних інвестицій.

7. В системі контролю підприємства спостерігається конфлікт інтересів. Це призводить до некоректності санкціонування фінансових операцій та операцій з товарно-матеріальними цінностями, надмірних витрат, зловживанням службовим становищем тощо. Для удосконалення організації контролю на підприємстві запропоновано схему бухгалтерського, оперативного та технічного контролю відносно документування операцій.

8. Для уніфікації і стандартизації діяльності підприємства та його філій як системи, запропоновано впровадити в практику документ «Бюджет капітальних інвестицій в торговельний об'єкт». Особливістю бюджету є його системність в контексті відображення інформації про витрати в режимі «онлайн», визначено «дед-лайни» та можливість їх контролю, реалізовано можливість констатації факту перевірки якості робіт, матеріалів та причини виходу за межі бюджетних параметрів.

9. Розроблено «Внутрішній класифікатор ремонтів, модернізації, дообладнання об'єктів основних засобів та витрат, які капіталізуються» як складову облікової політики підприємства. Його необхідність обґрунтована в теоретичній частині кваліфікаційної роботи.

10. При організації контролю за здійсненням капітальних інвестицій на підприємстві варто визначити його чіткі методи, а також відповідальність за їх недотримання. Важливо створити механізми моніторингу та звітності для виявлення відхилень від планів. Для цього сформовано Модель організації системи внутрішнього контролю капітальних інвестицій торговельної мережі.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Партин Г.О., Дідух О. В. Капітальні інвестиції: сутність, сучасні тенденції та вплив на зростання обсягів ВВП. *Ефективна економіка*. 2021. Вип. 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8756> (дата звернення: 06.09.2023)/
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. (ред. від 11.08.2013) № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>. (дата звернення: 06.09.2023).
3. Податковий кодекс України: затверджено Наказом Президента України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення: 06.09.2023).
4. Основні засоби: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/z0288-00>. (дата звернення: 06.09.2023).
5. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti>. (дата звернення: 06.09.2023).
6. Гавриловський О.С. Облік і аудит капітальних інвестицій: (На прикладі житлобудівних підприємств): автореф. дис канд. екон. наук : 08.00.09. Київ : Київ. нац. економ. ун-т ім. Вадима Гетьмана, 2008. 20 с.
7. Гуменюк А.Ф. Бухгалтерський облік та аудит відтворення основних засобів: теорія і практика: автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.09. Держ. акад. статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. К., 2010. 20 с.
8. Ізмайлов Я.О. Бухгалтерський облік та аналіз господарської діяльності підприємств в умовах інвестиційно-інноваційного розвитку економіки України: дис. д-ра екон. наук: 08.00.09. Житомир, 2018. 555 с.

9. Крупка Я.Д. Облік і аналіз інвестиційної діяльності підприємств : методологія та організація: дис. д-ра екон. наук : 08.06.04. Тернопіль: ТАНГ, 2001. 390 с.
10. Бачинський В.І., Куцик П.О., Зеленко С.В. Проблеми організації обліку капітальних інвестицій та напрями їх вирішення. *Вісник Львівського торговельно економічного університету. Економічні науки*. 2023. Вип. 64.
11. Остапчук Т.П. Облік і контроль капітальних інвестицій: теорія і практика здійснення : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04. Тернопіль, 2004. С. 19.
12. Подмешальська Ю.В., Мельник С.В. Аналіз сутності категорії «капітальні інвестиції» з метою організації обліку на підприємстві. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. С. 161 –164.
13. Радевич Т. В. Нормативно-правове регулювання сутності капітальних інвестицій. *Інвестиції : практика та досвід*. Київ. 2014. № 23. С. 64-68.
14. Семенова С. М. Аналітичний облік в управлінні капітальними інвестиціями на підприємствах водного транспорту. *Водний транспорт*. 2016. Вип. 1. С. 108-113.
15. Сергєєва Н. В. Поняття та економічна сутність капітальних інвестицій. *Облік і фінанси*. 2019. № 2. С. 48-53.
16. Ярмолюк О. Ф., Шишка Р. С. Організаційно-методичні аспекти обліку капітальних інвестицій. *Облік і фінанси*. 2019. № 1 (83). С. 71–82.
17. Кравченко О.В., Овчарова Н.В., Бага А.В., Кравченко Д.О. Облік капітальних інвестицій та його вдосконалення. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2021. № 1. С. 104–110. DOI: 10.21272/1817-9215.2021.1-12 (дата звернення: 06.09.2023).
18. Деньга С. Облік інвестицій. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 12. С. 3-16.
19. Снеткова А.В. Облік та аудит інвестицій в необоротні активи підприємств: дис. к-та екон. наук : 08.06.04. Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2020. 292 с.

20. Ярмолюк О.Ф., Дмитренко О.М. Особливості ідентифікації капітальних інвестицій в бухгалтерському обліку. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.9.58 (дата звернення: 06.09.2023).

21. Кулько-Лабинцева І. В. Капітальні інвестиції як основний елемент розвитку НТП на підприємствах машинобудівної галузі України. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2017. Вип. 16. С. 23-28.

22. Голячук Н. В. Сутність поняття «капітальні інвестиції». Обліково-аналітичне забезпечення інноваційного розвитку економіки: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Львів. 2018. 465 с.

23. Близнюк А. О. Капітальні інвестиції за видами активів. *Економіка. Фінанси. Право*. 2016. № 10 (1). С. 10-13.

24. Майорова Т. В. Капітальні інвестиції: сутність та проблеми реалізації в кризових умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 21. С. 12-16.

25. Гончаренко О. О. Облік і аудит інвестиційної діяльності (на прикладі підприємств швейної промисловості): автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04. Київ, 2005. 20 с.

26. Зеленко С.В., Зеленко О.М. Ідентифікація капітальних інвестицій як об'єкта організації обліку. *Економічні науки. Серія «Регіональна економіка»*. Луцьк. ЛНТУ. 2023. Випуск 20 (79). С. 58-67.

27. Журавель Ю.Г. Капітальні інвестиції в національну економіку: оцінка фінансового потенціалу модернізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 18. - С. 88-94.

28. Подолянчук О.А., Гудзенко Н.М. Капітальні інвестиції: нормативно-правове регулювання та облік. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки та практики..* 2021. № 2. С. 166-181.

29. Охрамович О.Р. Консервація та розконсервація об'єктів будівництва: організація первинного обліку. *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 5(55). С. 470-477.

30. Очеретько Л.М., Сімановська О.О. Удосконалення документального відображення операцій з капітальними інвестиціями. *Сталий розвиток економіки*. 2016. (4 (33)).С. 125-133.

31. Скрипник С.В. Капітальні інвестиції як джерело інформації облікового забезпечення процесу виробничого відтворення. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 37. С. 775-781.

32. Смоквіна Г.А. Попович К.Ф. Організаційні аспекти щодо формування облікової політики інноваційних витрат на капітальні інвестиції. *Бізнес Інформ*. 2020. 9 (512). С. 205-211.

33. Степаненко О. І. Класифікація капітальних інвестицій для потреб бухгалтерського обліку. Ресурсний потенціал регіонів України: стан та напрями розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Львів: ЛЕФ. 2018. Ч. 2. С. 116–119.

34. Кравченко О. В., Овчарова Н. В., Бага А. В., Кравченко Д. О. Облік капітальних інвестицій та його вдосконалення. 2021. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2021/12.pdf (дата звернення 19.09.2023).

35. The Transatlantic Economy 2023. URL: <https://www.uschamber.com/international/trade-agreements/the-transatlantic-economy-2023/chapter-7-u-s-related-jobs-trade-and-investment> (дата звернення 20.09.2023).

36. International Centre for Settlement of Investment Disputes. URL: http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=ShowHome&pageName=AboutICSID_Home (дата звернення 19.09.2023).

37. Multilateral Investment Guarantee Agency. URL: <https://www.miga.org/> (дата звернення 20.09.2023).

38. Договір до Енергетичної Хартії та Заключний акт до неї. Протокол до Енергетичної Хартії з питань енергетичної ефективності і суміжних екологічних аспектів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_056 (дата звернення 20.09.2023).

39. Резолюція 3201 (S-VI) від 1 травня 1974 року «Декларація про встановлення нового міжнародного економічного порядку». URL: <https://docs.dtkr.ua/download/pdf/1014.1234.1> (дата звернення 20.09.2023).

40. Угода про співробітництво в галузі інвестиційної діяльності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/997_144 (дата звернення 20.09.2023).

41. Конвенція про захист прав інвестора від 28.03. 1997 р. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/183697__183762 (дата звернення 20.09.2023).

42. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України від 10.09.1991 р. № 1540а-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12#Text> (дата звернення 21.09.2023).

43. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 лютого 1994 р. № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 21.09.2023).

44. Закон України «Про захист іноземних інвестицій на Україні» від 10.09.1991 р. № 1540а-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12#Text> (дата звернення 21.09.2023).

45. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 05.07.2012 р. № 5080-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text> (дата звернення 21.09.2023).

46. Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» від 17.12.2020 № 1116-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text> (дата звернення 21.09.2023).

47. Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії: Указ Президента України від 19.02.1994 р. № 55/94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55/94#Text> (дата звернення 21.09.2023).

48. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 р.

№ 389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення 21.09.2023).

49. Світлична Ю.О. Нормативно-правове регулювання іноземного інвестування в Україні. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2018. Вип. 3. С. 59–69.

50. Необоротні активи підприємства. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/8147-neoborotn-aktivi-pdprimstva>. (дата звернення 25.09.2023).

51. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996- XIV від 16.07.1999 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 25.09.2023).

52. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 21.09.2023).

53. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», наказ Міністерства фінансів України від 18 жов. 1999 р. №242. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750> (дата звернення 21.09.2018).

54. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив валютних курсів», наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> (дата звернення 21.09.2023).

55. Про затвердження типових форм первинного обліку: Наказ Міністерства статистики України № 352 від 29.12.1995 р. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/63417_682421 (дата звернення 21.09.2023).

56. Про затвердження Переліку типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання

документів: Наказ Міністерства юстиції України 12.04.2012 № 578/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0571-12#Text> (дата звернення 21.09.2023).

57. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 21.09.2023).

58. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України. № 879 від 02.09.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 21.09.2023).

59. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів. Наказ Міністерства фінансів України № 561 від 30.09.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення 21.09.2023).

60. Методичні рекомендації про застосування регістрів бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України № 356 від 29.12.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text> (дата звернення 21.09.2023).

61. Методичні рекомендації щодо заповнення фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433 (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення 21.09.2023).

62. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення 21.09.2023).

63. Ночовна Ю.О., Радевич Т.В. Протиріччя та проблеми обліку капітальних інвестицій. *Агросвіт*. 2016. № 13-14. С. 18–23.

64. Skrupnyk S., Podmeshalska Y., Bubela A., Zadniprovskiy O., Zelenko S. Accounting as a basis for information support of enterprise taxation. *Ad Alta*:

Journal of Interdisciplinary Research. Volume 13. Issue 2. Special Issue XXXVI. P. 125-129. <https://doi.org/10.33543/130236> (дата звернення 21.09.2023).

65. Шишкова Н.Л., Шевченко О. Гармонізація обліку капітальних інвестицій підприємства. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2020. № 4 (72). URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2020/4/EV20204_061-075.pdf (дата звернення 21.09.2023).

66. Сергєєва Н.В. Удосконалення підходів до визнання та обліку капітальних інвестицій. *Економіка АПК*. 2020. № 1. С. 65-73.

67. Буткевич О.В. Проблеми обліку і аудиту капітальних інвестицій. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2022. 62.С. 62-71.

68. Стрельников Р.М. Організація внутрішньогосподарського контролю в системі обліку витрат капітальних інвестицій. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2018. 3 (2). С. 75-80.

69. Любар О.О. Організація обліку довгострокових інвестицій та джерел їх фінансування. *Ефективна економіка*. 2019. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7009> (дата звернення 20.10.2023).

70. Про затвердження Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту: Наказ Мінітрансу України від 30.03.1998 р. № 102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0268-98#Text> (дата звернення 20.10.2023).

71. Про затвердження Примірного переліку послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд: Наказ Держжитлокомунгоспу України від 10.08.2004 р. № 150. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1046-04#Text> (дата звернення 20.10.2023).

72. Головацька С.І. Методичний інструментарій внутрішнього контролю у системі контролінгу витрат підприємства. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. № 61 (2020). С. 78-83. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2020-61-12> (дата звернення 20.10.2023).

73. Брюховецька Н. Ю., Чорна О. А., Черних О. В. Оцінка можливостей фінансування капітальних інвестицій за рахунок прибутку і амортизації. *Вісник економічної науки України*. 2018. 2 (35). С. 29-35.

74. Мулик Я.І. Методичні та організаційні підходи до системи внутрішнього контролю на підприємстві. *Агросвіт*. 2020. № 17-18. С. 28-38. DOI: [10.32702/2306-6792.2020.17-18.28](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.17-18.28) (дата звернення 20.10.2023).

75. Мазур Н.А., Кушнір О.К. Капітальні інвестиції в економіці України: значення та вплив в умовах змін. *Проблеми сучасних трансформацій*, 2022, 4. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-03-05> (дата звернення 20.10.2023).

76. Дроздов О.В. Проблеми організації контролю капітальних інвестицій. *Студентський науковий вісник. Фаховий науковий збірник*. Луцьк. 2023. Випуск 50.